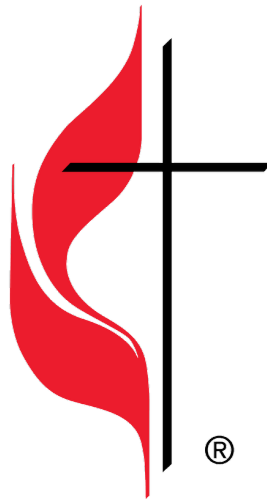

KO E HALANGA TĀPUAKI

Ma'á e Kāinga Tonga 'i he

UNITED METHODIST CHURCH

‘Aokosi 2025

TOHI POLOKALAMA

- KAVEINGA E MAHINA**
- NGAahi KAVEINGA LOTU**
- LAU FOLOFOLA FAKA'AHŌ**

NGAAHI KAVEINGA LOTU – ‘AOKOSI KI TISEMA 2025

‘AOKOSI: “Oku tau kau kotoa pē ki he Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu’utu’uní, ke Kauhala tatau ‘a e Tui mo e Ngāue / *We are all a part of God’s Redeemed Community where we are Called to live into the mandate of Aligning our Faith and Actions.*”

Sāpate 8 hili e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakafeta’i he’etau kau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke fakahoko mo hono Tu’utu’uní, ke Kauhala tatau ai ‘a e Tui mo e Ngāue” (Luke 12: 18-21).

‘Ahongofua 1: Ke tau lotu ma’anautolu kotoa pe ‘oku faingata’a’ia fakaesinó ke nau tu’uma’u ta’engaue ‘i he Tui ‘oku nau kau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá” pea ke nau “fakahoko ‘a hono Tu’utu’uní ke Kauhala tatau ai ‘a e Tui mo e Ngāue” (Hepelu 11: 1-3).

Sāpate 9 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakamo’oni ki he’etau kau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá” ‘aki ‘etau tokoni ki he kau masivá, li’ekina mo tukuhāusiá (Luke 12: 32-34).

‘Ahongofua 2: Ke ta’eteteki ‘a ‘etau tauhi e ‘Otuá ‘okú ne fakakau kitautolu ki he’ene “Tākanga Tapu” ‘i he mahino ‘oku ‘i ai hotau tokoni ko e fu’u “‘ao ‘o e kau fakamo’oni” pea tau “kitaki atu ‘etau lele ‘i he fakapuepue” ‘o fakamama’u kia Kalaisi ko hotau Takimu’á (Hepelu 12: 1-2).

Sāpate 10 hili ‘a e Pentekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau hapai kinautolu kotoa pe ‘oku faingata’a’ia fakaeloto ‘i he’etau nofo ke ngāue mai ‘a e Ivi liliu mo’ui ‘o e ‘Otuá ‘o fai honau fakamānava haké (Saame 80: 19).

‘Ahongofua 3: Tuku ke fotufotuaki ‘i he’etau leá mo e ngāue (tō’onga mo’ui) ‘a e tāpuaki ‘oku tau toloto monū’ia ai ‘i he’etau kau ki he “Takanga Tapu” ‘a e ‘Otuá, pea tau tukupā ke tu’u ai ‘etau ‘amanakí ki he kaha’u ‘o e mo’ui (Saame 71: 4-6).

Sāpate 11 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea ke tau fakamo’oni ki he’etau kau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá” ‘aki ‘etau vahevahe ‘a e koloa fungani kuó ne fakakoloa ‘aki kitautolú (Selemaia 1: 9-10).

‘Ahongofua 4: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi fāmili ‘o e Siasí ke fiemālie pē ‘i he ‘ilo’i kuo ‘osi fakahaofi kitautolu mo fakakau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá” pea ke tau nonga pe mo fiemālie ‘i he taimi ‘oku hoha’atu’u ai ‘a e ‘ātakei (Hepelu 13: 5-7).

Sāpate 12 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kau mo e tala Kātoanga ‘a e “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá”, ‘o fai ki he kakai ‘oku ‘ikai lau ko e kakai he ko e Kātoanga ia ‘oku ‘i ai hono tala’ofā (Luke 14: 12-14).

SEPITEMA: “Okú ui kitautou ‘e he ‘Otuá ke ‘Ma’uma’u atu ki he lolotó,’ Luva hotau kotoá pea ke tau Taha mo e ‘Otuá mo e kaungā fonongá / *God calls us into deeper understanding, total surrender, and unity with God and with one another.*”

‘Ahongofua 1: Ke tau fakafeta’i ‘i he ‘etau a’usia ‘a e mahina fo’ou, pea tau lotua ‘a e ngaahi fa’ē ‘i he lotofale ‘o e Siasí ke nau malava ‘o “ma’uma’u atu ki he lolotó” ‘i he teuteu ke fakahoko ‘a e Tali Ui mo’ui ki he ‘Otuá (Saame 139:13-18).

Sāpate 13 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau “luva hotau kotoa” kae malava ke ne toe fakafeta’i ‘etau mo’ui (Selemaia 18: 1-6).

‘Ahongofua 2: Ke tau hūfia ‘a kinautolu kotoa pe ‘a e kau ma’u lakanga ‘i he Siasí ke nau “Ma’uma’u atu ki he lolotó” ‘i hono fakafua honau lakangá (1 Timote 1: 12-14).

Sāpate 14 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké pea tau vilitaki ke tau hoko ‘o “Taha pea mo e ‘Otuá, pea mo hotau kaungā fonongá” (Saame 14).

‘Ahongofua 3: Ke tau hūfia ‘anautolu ‘oku nau nofo ‘i lelenga koe’uhi ko e ngaahi tu’utu’uni faka Palesiteni (Executive Orders) fekau aki mo e nofo faka-lao ‘i he fonuá ni (‘Amelika), ke fakaaí mai ‘a e ngaahi feinga fakalao

‘oku fai ma’anautolú pea mo tokoni’i ke nau malava ‘o matu’uaki ‘a e faingata’a ‘oku nau fehanganhangai mo iá (Saame 79: 8-9).

Sāpate 15 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké pea tau hapai ‘a e kau Taki faka-Politikale ‘o e fonuá ni, mo māmani ke fakatupulekina ‘enau mo’ui ke faka-‘Otua ‘enau fakahoko fatongia (1 Timote 2: 1-7)

‘Ahongofua 4: Ke tau kole ki he Laumālie Mā’oni’oni ke ne tokonia kitautolu ke tau vivili ke tau “Taha mo e ‘Otua pea mo hotau kaungā fonongá” pea ke fakasino ia ‘i he ‘etau mo’ui faka-‘ahó (Saame 91: 14-16)

Sāpate 16 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kole ki he Laumālie Mā’oni’oni ke tokonia kitautolu ke tau malava ‘o ma’u ‘a e loto toponó ‘i he fononga pilikimi ‘oku tau fai (1 Timote 6: 6-11).

‘OKATOPA: “Ke tau fakamo’oni ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó: Ko e Fononga ‘o e Tupulekina mo e Hounga’ia. / Embracing God’s Presence Within: A Journey of Growth and Gratitude.”

‘Ahongofua 1: Ke tau fakafeta’i ‘i he ‘etau a’usia ‘a e mahina fo’ou, pea tau hūfia ‘a e ngaahi fonua ‘oku hoko ai ‘a e ngaahi lingi toto ‘o e tau ke vave mai ha taimi kuo fakangata ai kae toloto monū’ia e fonua ‘i ha melino mo’oni (Tangilaulau 1: 1-6),

Sāpate 17 hili e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau hapai kinautolu kotoa pe ‘oku nofo hopoaté (pilisone) pea mo kinautolu ‘oku nau hopoate pē ‘i he ‘enau fakakaukaú mo e tūkunga ‘o ‘oku ‘i ai ‘enau mo’ui (Saame 137).

‘Ahongofua 2: Ke tau “Fakamo’oni ki he ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó,” ‘aki ‘etau fakahoko mo fakakakato ‘ene ngaahi fekau ke fai ai hotau fakautpulekina ‘i he mo’ui lō-tolú (Selemaia 29: 4-7)

Sāpate 18 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau “Fakamo’oni ki he ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó” ‘aki ‘a hono fakahaa ‘i ‘etau hounga’ia ‘i he ‘etau lea mo ‘etau tō’onga mo’ui (Saame 66: 1-7).

‘Ahongofua 3: Ke tau “Fakamo’oni ki he ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó” ‘aki ‘etau tali ‘a e Folofola ‘a e ‘Otua ke ne fai hotau faka-tupulekiná ‘i he tapa kotoa pe ‘o e mo’ui (2 Timote 3: 16-17).

Sāpate 19 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau “Fakamo’oni ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó” pea ‘oku ne fakaili ‘a ‘etau Tuí ke fe’unga mo e halafononga ‘o e mo’ui ni (Luke 17: 5-6).

‘Ahongofua 4: Ke tau “Fakamo’oni ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó,” pea kuó ne fai hotau fakatupulekiná ‘o liliu ‘a e faingata’a ki he faingamalie pea ‘oku fe’unga ‘ānoa pe ‘a ‘ene Kelesí ma’a ‘etau ngaahi me’ā kotoa (Sioeli 2: 23-27).

Sāpate 20 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau “Fakamo’oni ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó” ‘o tau fakahounga’i ‘a ‘ene ‘alo’ofā mo ‘ene fakamo’ui ‘aki ‘etau ‘ofa ki he masivá mo e li’ekina (Saame 65:1-5).

‘Ahongofua 5: Ke tau “Fakamo’oni ‘oku ‘afio ‘a e ‘Otua ‘i hotau lotó,” pea ‘okú ne ue’i ke tau ongona ‘a e tangi (‘ioho) mo e to’e ‘a hono kakaí (Hapakuki 1: 1-4).

NOVEMA: “Ko e Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otua ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú / Faith is Grounded on God who Transforms, Empowers, and Renews Creation.”

Sāpate 21 hili ‘a e Penitekosi– Sāpate ‘o e kau Sangató: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakahā ko e “Tuí ‘oku makatu’unga ‘i he ‘Otua ‘okú ne Liliu, Fakaivia mo e Fakafo’ou e Fakatupu” (Saame 119: 137-144).

‘Ahongofua 1: Ke tau lotua ‘a ‘etau tui, ke tau tu’ukalikali hono taukave’i ‘a e Huafa ‘o Sisu Kalaisi mo ‘ene ngaue fakamo’ui he lotolotonga e kuonga kuo hulu fau e longoa’a mo e fakakikihi (2 Tesolonaika 2:13-17)..

Sāpate 22 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakalaulauloto he lahi ‘o e ‘Otua ‘o tekaki ki ai ‘etau ngaahi kavenga mafasia ke ne fai ‘e ia hotau fakaaivia mo fakafo’ou. (Saame 145:1-5).

‘Ahongofua 2: Ke tau tukupā mo fakapapau’i ta’etoaveiveiua ‘oku ‘ikai pea mo ha toe taha ‘e tu’u ai ‘etau Tuí ka ko Sihova pē, ‘a e “‘Otua ‘okú ne liliu, Fakaivia mo Fakafo’ou e Fakatupú” (Luke 21: 16-19).

Sāpate 23 hili ‘a e Penitekosi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau hākahaka mo tome’e he fakatupu fo’ou kuo fai ‘e Sihova ‘i hotau ngaahi lotofalé, Siasí mo e kaungā pilikimí (‘Aisea 65: 17-19).

‘Ahongofua 3: Ke tau lotu mo fakafeta’ia hono tokangaekina kitautolu ‘e Sihova neongo hono li’ekina kitautolu ‘e he kakai ne tuku falala kitautolu ki ai. Ko e tui kia Sihova ‘oku toka ki ai ‘etau ‘amanaki (Selemaia 23: 1-4).

Sāpate ‘o e Tu’i ‘a Kalaisi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní, pea mo e uiké; pea tau fakafeta’i he afeitaulalo ‘a e ‘Otuā Māfima’i ka ne hifo mai ‘o hakeaki’i ‘a e kau angahala ko kitautolu neongo ‘etau tō mo humu he halafonongá. Ko e fakamahino ko Sīsū Kalaisi ‘oku Tu’i ‘i langi mo māmani (Luke 1: 68-69)

‘Ahongofua 4: Ke tau lotu mo fakafeta’ia hotau monū’ia he kuo hoko ‘o mo’oni ‘i hotau kuongá ni ‘a e ngaahi palōfisa’i ‘a e kau Palōfita ‘o e ngaahi kuonga mu’á (‘Aisea 2: 1-5).

Sāpate ‘Uluaki ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakafeta’i he ‘etau tu’uta he ‘uluaki Sāpate ‘o e ‘Etiveni, ka ko e taimi ‘o e teuteu he ‘oku ‘ikai ke tau ‘ilo ki he taimi mo e houa ‘e hoko mai ai ‘a e Fanautama ‘a Tangatá. (Matiu 24: 36-44).

TISEMA: “Ke tau Tatali fie tatali ‘o Hākahaka he kuo Hopo Hake ‘a e La’ā Mo’oni ‘o e Faka’amanakí, pea tau kaungā ngāue mo e Laumālie Mā’oni’oni ke fakatupulekina ‘a hono Pule’angá ‘i māmani. / *Waiting in Anticipation, Experiencing the Joy of Liberation while Actively participating with the Holy Spirit to bring about God’s Kindom here on Earth.*”

‘Ahongofua 1: “Ke tau tatali fie tatali ‘o Hākahaka he kuo Hopo hake ‘a e La’ā Mo’oni ‘o e Faka’amanakí, pea tau kaungā ngāue mo e Laumālie Mā’oni’oni ke fakatupulekina hono Pule’angá ‘i māmani” (‘Aisea 11:1-5)

Sāpate Ua ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kau fakataha pe mo e me’a mo’ui kotoa ‘o e Fakatupú ‘i hono fai ha ngāue ‘oku ‘aongá ke ne fakatupulekinga ‘a hono Pule’angá ‘i māmani (Loma 15:7-9).

‘Ahongofua 2: Ke tau lotua kitautolu ke tau lotolahi mo tatali fie tatali neongo hono fepalekina kitautolu ‘e he ta’au faingata’a ‘o e halafonongá. Ko hono talá, “Ko hono ‘ā’ālonga pe, ‘e toki hā kotoa ‘amui” (Semisi 5: 7-10).

Sāpate 3 ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau kau fakataha mo e me’a mo’ui kotoa pe ‘o e Fakatupú ‘i hono fakahikihiki’i hotau ‘Otuá mo ‘ene ngaahi ngāue fakaofó (‘Aisea 35: 1-5).

‘Ahongofua 3: Ke tau hūfia ke tokoni mai ‘a e Laumālie ‘o ngaohi hotau lotó ke tau to’a mo lahi kae lava ‘o tu’uma’u he nofo mo e ‘amanaki ki he hoko mai ‘a e ivi fakamo’ui ‘o e ‘Otuá ‘o tau toloto monū’ia ai (Saame 80: 17-19).

Sāpate 4 ‘o e ‘Etiveni: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní pea mo e uiké, pea tau fakafeta’i kuo “Hopo hake ‘a e La’ā mo’oni ‘o e Faka’amanakí” ‘o fou mai he ‘ofa ‘a e ‘Otuá kia Mele mo Siosefá (Matiu 1:18-25).

‘Ahongofua 4: Ke tau mavava fiefia mo hiki hotau le’ó he ‘Ai Kakano ‘a e ‘Otuá ‘o hoko mai ki he ‘Ai’angakai ‘o e manú ko hotau Fakamo’ui. Ko e hono leá, “Fakafeta’i e ma’u koloa, Fakafeta’i he ma’u Kilisimasi, Fakfeta’i he ma’u Kalaisi” (‘Aisea 52: 7-10).

Sāpate Hili ‘a e Kilisimasi: Ke tau hūfia ‘a e ngaahi ngāue ‘o e ‘ahó ní mo e uiké, pea tau fakamahu’inga’i ‘a e hoko mai ‘a e ‘Otuá ki māmani ‘i he kuonga ‘oku kāupo’uli, kae fakafeta’i ne ‘ikai lava ‘e he faingata’a ‘o e halafonongá ke ne lōmia ‘a Kalaisi mo ‘ene ‘ofá (Sione 1: 4 & 5).

‘Ahongofua 5: Ke tau fakafeta’i he tauhi hao ‘a e ‘Otuá kuo fai ma’á e kau vaivai pea tau kau ai hono fakaikuna ‘a e ta’u kuo tau lāka’i kae’uma’ā e ‘amanaki lelei ki he ta’u fo’ou kuo tau kamata’ni, ke tau fakatupulekina ai hono Pule’angá (‘Aisea 60:1-6).

KO E LAU FOLOFOLA FAKA’AHO

‘AOKOSI: “Oku tau kau kotoa pē ki he Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu’utu’uní, ke Kauhala tatau ‘a e Tuí mo e Ngāué / *We are all a part of God’s Redeemed Community where we are Called to live into the mandate of Aligning our Faith and Actions.*”

Falaite, ‘Aokosi 1: Lau Folofola – Kolose 3: 1-11.

Ki’i Ama: Kolose 3: 1, “Pea kapau leva na’e kaungā fokotu’u kimoutolu mo Kalaisi, pea mou ngāue ki he ngaahi me’a ‘o ‘olungá, ‘a e potu ‘oku ‘i ai ‘a Kalaisi, he’ene ‘Afio mei he to’omata’u ‘o e ‘Otuá.”

Pou ‘Ao: ‘Oku tau kamata ‘a e valu’i mahinā ‘aki e fale’i ‘a e ‘apositoló ki he kāingalotu ‘o Kolosé pea tau kau ai pe mo kitautolu ‘i hotau kuongá ni. ‘Oku ‘ikai ke tau sola ki he fakakaukau ‘o e “mo’ui fo’ou.” ‘Oku tau kei manatu’i pe ‘a e ‘apitanga pe ko e malanga fakaului, pea ki he ni’ihi, ko e “fo’i momēniti” na’á nau ongo’i ai ‘oku ma’u ha “mo’ui fo’ou.” Ko e ni’ihi, ‘oku hoko ha faingata’a na’e fetaulaki mo ia ko ha momēniti ia ke toe fai ai ha fuakava mo ha fakapapau ke fakafo’ou e mo’ui. ‘Oku tau fa’a fanongo pe he ngaahi lāulea ‘o felave’i mo e ngaahi mo’ui kuo fokotu’u fo’ou koe’uhi ko e toe haofaki mai mei ha fakatu’utamaki na’e matangia ai. Na’e ‘i ai e matāpule ko homau kaungā faikava. Ko e taimi ‘oku aafe ai e talanoá ke meimei fakalotú pea ko e taimi ia ‘oku hū mai ai. ‘Okú ne tu’utu’ukehe’i pe ‘e ia e talanoá ke ‘oua ‘e lava ha pakipaki pe ko ha vete Tohitapu pe ko ha talanoa ‘a ha taha ki ha’ane a’usia pe mafana ‘i ha’ane fanongo malanga. Ko e ‘ita’anga ‘o homau kau takangá ka ‘oku tukunoa’i pe koe’uhi ko e mahení. ‘Oku faka’ohovale ‘a e efiafi ‘e taha ‘ene hū mai he’emau faikava ‘oku fai he tangi halotulotú. ‘Eke atu pe ko e hā ‘oku tangi aí, ‘oku fai mai he ngongone pea ‘oku ‘ikai ke mahino ‘ene leá. Faifai hono fakakolekole pea holo ‘ene tangi pea toki lea mai na’e kau he fakatu’utamaki ‘o mate ai hono kaungā ngāue. Ko ‘ene toki ‘atā pe eni mei falemahakí ‘o hangatonu mai pe o fetongi pea kumi mai kimautilu ke fai ha’ane lotu. (*Faka’amu ange mai na’e ‘i ai ha telefoni video he taimi ko ia ke hiki ai ‘ene fākafoa mo ‘ene toutou fakapapau ‘e tafoki faka’aufuli mei he’ene nōnoa’ia mo “ta’elotú” ‘o ma’u lotu mo fakamaatoato ‘i he ngaahi me’a felāve’i mo e Lotú*). Na’e mahino pe kia kimautilu ko e lea pe ia ‘o e lolotonga ‘o ‘ene tofanga he faingata’a kāfakafa na’e mo’ua aí, ka na’e ‘ikai ke mo’oni ia ki ai. ‘Oku meimei natula pehē he taimi ni’ihi ‘a ‘etau pole’i ‘o e kafafo’ou mo’ui. ‘Oku ‘ikai ko ha “fānau’i fo’ou” ke mo’ui ‘aki he taimi kotoa pe neongo ‘ene faingata’a. Ko e fa’ahinga māfana fakataimi ‘oku ma’ama’a pe ‘ene lave mai ki he mo’ui pea ‘oku ma’ama’a pe hono mo’ui ‘aki pea mo ‘ene toe ‘auhia atu ‘o puli. Ko e tokolahi ‘o kitautolu na’e fai hotau fakahaofi ‘aki ‘etau tali ‘a Kalaisi ke hoko ko hotau ‘Eiki mo hotau ‘Otua. Ka kuo fu’u fuoloa pea ‘oku ‘ikai ke tau kei manatu’i ‘a e taimi na’e “māfana mavahe pehē” ai hotau lotó. Ko e fakakaukau ‘oku fokotu’u mai ‘e Paula ‘i hotau Ki’i Ama ki he ‘ahó ni, ko e feinga ke “fakafo’ou” ‘etau mo’ui he taimi kotoa pē. ‘Oku tau mate hokohoko ‘aho pē, pea ‘oku pau ke tau “fokotu’u fo’ou” mei he maté mo Kalaisi he ‘aho kotoa pe. Ko e fokotu’u fo’ou ko ia ‘oku fotufotuaki ia ‘i he fiefia mo e vēkeveke ke fai e finangalo ‘o e ‘Eiki he momēniti kotoa pe ‘i he feitu’u kotoa pē. Tauange ke tau kau fakataha pe mo hotau Kaveingá ‘i he fakamo’oni ‘oku tau kau ki he “Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu’utu’uní, ke Kauhala tatau ‘a e Tuí mo e Ngāué.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Oku mau fakafeta’i atu ‘e ‘Otua ‘i he palōmesi ‘oku mau ma’u mei ho’o ‘Afio’o e mo’ui fo’ou. Tokoni mai ke toutou lava homau fakafo’ou ‘e he ‘Eiki ‘oku ‘afio ‘i he’emau mo’ui. ‘Emeni.

Tokonaki, ‘Aokosi 2: Lau Folofola – Kolose 3: 1-11.

Ki’i Ama: Kolose 3: 8, “Ka ‘i he taimi ni ke mou tuku ‘e kimoutolu foki ‘a e me’a pehē kotoa pē, ‘a e ‘itá, ‘a e lili, ‘a e lotokoví; ta’ofi homou ngutú mei he lau’ikovi mo e kapé.”

Pou ‘Ao: Kapau ‘oku ‘ikai ke mou ‘ita ‘i he ngaahi me’a ‘oku lolotonga hoko ‘i hotau lolotongá pea ‘oku mou kau kimoutolu ‘i he ki’i tokosi’i loto nonga mo’oni. ‘Oku fele ‘a e ngaahi me’a ‘oku lolotonga hoko ‘i hotau fonua haú ni ‘oku fu’u fakatupu ‘ita ‘aupito. ‘Oku tau takitaha pe ‘a e founa ki hono ngāue’i ‘o e ‘ita. Ko e tokolahi ‘oku lolotonga ‘ita ‘i he fai tu’utu’uni ‘a e Palesiteni (*Executive Order*) ki hono fakafoki ‘o kinautolu ‘oku ‘ikai ke ‘i ai ha’ānau pepa nofo fonua (kuata pe *citizen*) ‘i ‘Ameliká ni. Na’e kamata mai ‘i hono fakafoki ‘o e kau faihia lalahi hangē ko e kau *gang*, fakapō, fakatau atu ‘o e faito’o kona tapu, fakatau ‘o e kakai (*human trafficking*) ka kuo kau atu eni mo e kakai na’e ‘ikai ha’ānau hia tukukehe pe ‘enau feinga ke ako’i mo fafanga ‘enau fānau pea mo kumi hanau kaha’u lelei ‘i he fonuá ni. ‘Oku toki ‘asi hake he ongoongó ‘a e ‘ita ‘a e ngaahi kolo na’á nau poupou ki he fai Tu’utu’uní ka kuo nau toe ‘ita he taimi ni he a’u atu ai ‘a e *ICE* ki honau ngaahi ‘api ngāué, falekoloá, falekaí, falemahakí pea na’a mo e halá pe he fe’alu’akí, ‘oku kei puke ai pe kakai ko honau kaungā’api mo e kaungā me’a. Ko honau faka’eke’eké, na’á nau pehē ko e fakafoki pe ‘o e kau “Faihiá” ‘o ‘ikai ke kau ai honau ngaahi kaume’á mo honau mali mo kaungāme’á. Hangē ‘oku sai pe hono fakafoki e kakai kehé, kae ‘oua ‘e fakafoki “honau kakai.” ‘Oku feinga holo e matāpule pea mahalo ‘e iku hiki ki *Venezuela* ke nofo fakataha ai mo hono malí. Ko ‘ene fakaloloma he na’e poupou’i ‘e he matāpule ni ‘a e Tu’utu’uni ‘o e Fakafoki ‘i he funga ‘o ‘ene ‘amanaki ‘e ‘ikai ke mo’ua ai ‘a hono malí. ‘Oku ‘i ai e ni’ihi ‘oku nau ‘ita ki he Fai Tu’utu’uní pea nau feinga ke fai ha ngāue lelei ke fakalelei’i ‘aki pea na’e lahi e Laka Fakahāhālotu he tukui kolo ‘i ‘Ameliká ni. ‘Oku ‘i ai mo e ni’ihi ‘oku hanga ‘e he ‘itá ‘o ue’i kinautolu ke nau fai ha ngāue pango. ‘Oku lolotonga tali hopo e matāpule ‘i *Minnesota* ki he fakapō he’ene fakapōngi e fefine fakafofonga Falealea mo hono mali peá ne toe fana’i mo e Senatoa mo hono mali, ka ‘oku na mo’ui pe. ‘Okú ke mea’i pē peá u lave’i ‘a e faingata’a ‘oku tau fa’a tō ki ai he taimi ‘oku tau ‘ita ai. ‘Oku tau toki maama haké kuo hola e tevoló. ‘Oku ‘i ai e ki’i lea ‘oku ngali ma’ama’a ka ‘oku mo’oni mo tokoni lahi: ‘Oua na’a ke mohe ‘okú ke kei ‘ita (*Don’t go to bed angry*). Ko e fakakaukau ke feinga’i ke tokamālie ‘a e lotó mo e

fakakaukau kimu'a pea te toki mohe. Mahalo na ko e 'uhinga ia 'o e tokoto 'ā'a'a'a pe 'o 'ikai lava 'o mohe ko e kei fonu mahuohua 'a e lotó mo e 'atamai he 'itá. 'Oku tokanga mai e 'apositolo 'i hotau Ki'i Ama ke tuku 'a hono fakamahu'inga' 'i 'o e ngaahi me'a 'o "māmani". Ko e ngaahi me'a ke fai ki ai e tokangá ko e ngaahi me'a 'i langi "'i he potu 'oku nofo taloni ai 'a Kalaisi 'i he to'omata'u 'o e 'Otuá" (Taulua v. 1b).

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni mai 'e 'Otua ke u lava 'o tukuange 'a e ngaahi me'a 'okú ne holoki 'a e ma'uma'uluta 'o 'emau feohí 'i he 'eku fakamama'u ki he me'a 'oku mahu'inga mo ta'engata. 'Emeni.

Sāpate, 'Aokosi 3: Sapate 11 Hili 'a e Pēnitekosi (Lanumata).

Lēsoni: Hosea 11: 1-11; Saame 107: 1-9, 43; Kolose 3: 1-11; Luke 12: 13-21.

Mōnite, 'Aokosi 4: Lau Folofola – 'Aisea 1:1, 10-17.

Ki'i Ama: 'Aisea 1: 16-17, "Fufulu kimoutolu, 'ai ke mou ma'a; 'ave 'a e kovi 'o homou fai angá ke 'oua na'a vakai 'e hoku matá; tuku 'a e faikovi: ako ke fai lelei; mamahi'i 'a e fai fakamaaú, ta'ofi ki he totonu 'a ia 'oku fai fakamālohí, fakamaaú 'a e tamai maté, taukapo'i 'a si'i fefine uitoú."

Pou 'Ao: 'Oku tau 'amanaki 'i he kamata'anga 'o e uiké ni, 'e nonga mo lelei e me'a kotoa pe. Kuo lava atu e Sāpaté mo hono ngaahi fatongia pea 'oku tau ma'u ivi ki he ngaahi fatongia 'o e 'ahó. Ko hono me'a mu'omu'a ko 'etau hanga hake ki he 'Otuá 'i he loto hangamālie mo houg'ia. Ko e faka'amu ke ki'i lave si'i mai pe e tāpuaki mo e fakalotolahi 'o e Folofola 'a e 'Otuá pea 'ene lanu langi ia hotau 'ahó peá ne 'omai mo e fakatu'amelie ki he hala 'e fononga'í. Ka 'oku mo'oni e lau e hiva 'a e Vaikāsilá, "Pango e 'ofá ni kuo ta'e hounga." 'Amanaki atu ki ha Lēsoni 'oku fakanonga mo fakafiemālie kae 'omai 'e 'Aisea ia 'a e talanoa 'oku "hoha'a" mo "kakaha" ai 'a e folofola 'a Sihová koe'uhi ko 'Isileli. Hangē kuo haké e kātaki 'a e 'Otuá pea 'okú ne fufuu' i ia mei he'ene fanga pelé. 'Oku hangē 'a e 'Otuá 'i hotau Ki'i Amá ko ha "Tamai" 'oku 'ikai ke ne toe tali ha telefoni mei he taha 'o 'ene fānaú pe ngaahi makapuná, 'anautolu ko hono ngaahi 'ofa'angá. 'Oku 'ikai ko ha Lēsoni eni 'okú ne faka'atā ke tau toe fakatoupikoi mo fa'ifa'iteliha ki he me'a ke fai. 'Ikai, 'oku hanga 'e 'Aisea 'o "hunuhunu" kitautolu 'i he afi kakaha 'o e fakavave ke fai e finangalo 'o e 'Otuá. 'Oku 'ikai ke toe 'aho mālōlō (*day off*) ha taha he 'ahó ni. Ko e uki 'o e kātōa ki 'olunga 'o fakaongo ki he le'o 'o Sihová pea fai ki he'ene folofolá. 'E fakakaukau e ni'ihí, ko e fa'ahinga folofola ko eni 'oku fai 'e he 'Otuá, 'oku 'ikai ko e fai ia ki hono ngaahi 'ofa'anga (fanga pele) ka ko e fai ia ki he kau hiteni matolu 'oku nau fakafepaki mo fakamamahi'i a Sihova 'aki 'enau tauhi 'aitoli. 'E 'ikai hala kapau ko ha folofola eni ki he kau Taki 'o Sotoma mo Komolá. Ko hono mo'oni foki, 'e 'ikai ke fakakaukau 'a e kau "Taka 'i Lalo Hakanga" 'oku 'i ai ha 'anau laka 'e hala he ko 'enau ngāue tu'ukimu'a pe ia ko hono lau 'a e mālō 'o e 'Otuá. Ko e fakahikihiki pe mo fakalangilangi' i 'o e 'Otua 'i he lotu mo e hū. Pea ko 'enau fehalaaki ia 'o tatau pe mo kitautolu 'i hotau kuongá ni. 'E toki mo'oni 'a e 'ofa mo e tauhi ki he 'Otuá 'o kapau 'oku tau fai pehe ki hotau kaungā'api. Na'e mei faingofua kapau na'e tafa'aki taha pe 'etau tauhi 'o fai pe kia Sihova. Ka 'oku 'ikai ke pehē. Ko hotau Kaveinga ki he mahina ko eni 'okú ne fokotu'u mai, 'oku tau kau kotoa pe 'i he "Tākanga Tapu 'a e 'Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu'utu'uní, ke Kauhala tatau 'a e Tuí mo e Ngāué." Mālō kapau 'oku lava 'a e tauhi 'Otuá, ka 'oku 'ikai ko 'ene kakatō ia 'i he 'afio mai 'a Sihová. 'E toki kakato 'o kapau 'oku kauhala taha 'a e tauhi 'Otua mo e tauhi ki he kaungā'api. Ko e me'a ia 'oku faingata'a, ko hono fakasino 'o e 'ofa ki he kaunga'api. Ko e uki 'oku fai 'e hotau Ki'i Ama, ko 'etau tu'u fakataha mo e kau tukuhāusia mo li'ekina, tau'i 'a e faitotonú mo e fakamaaú totonú ke ma'u 'enautolu 'oku totonu, pea tau hoko ko e le'i ma'anautolu 'oku 'ikai hanau le'o. Sinoeme'a, ke tau hoko ko e "kaungā'api" ma'anautolu 'oku mātu'aki fiema'u ha tokoní!

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakamolemole'i kimaoutolu 'e 'Otua 'i he taimi 'oku 'ikai ai ke fai homau tukuingatá ke tokoni'i kinautolu 'oku faingata'a'ia, pōpula mo li'ekina pea mo tā palasia 'e he ngaahi nunu'a kovi 'o e fai tu'utu'uní 'a e kau ma'u mafai 'i he tapa kotoa pe 'o e nofo. 'Emeni.

Tusite, 'Aokosi 5: Lau Folofola – 'Aisea 1: 18-20.

Ki'i Ama: 'Aisea 1: 18, "Ha'u mu'a ke ta sivi – ko e folofola 'a Sihova ia: neongo 'e hā kulokula ho'omou hiá, 'e hoko 'o hinehina hangē ko e sinoú; neongo 'e hā kula maama te nau tatau mo e vavae 'au'au."

Pou 'Ao: 'Oku 'ikai mo ha toe me'a 'i māmani 'e 'uli ange 'i he angahalá. Ko e 'uli lahi tahá ia pea 'oku 'ikai ha me'a 'e ngaohi 'e he nima 'o e tangatá pe fefiné te ne lava ke fufulu ia ke ma'a. 'Oku 'osi a'u 'a e poto 'o Onopooní ki he ngaahi 'ilo loloto fau hangē ko ia 'oku tau lolotonga to'oto'ovalea ai he ngaahi 'ahó ni. Ko e telefoní 'aneafi na'e tā atu ki he 'api 'e taha he koló na'e 'anautolu 'a e telefoní pea lele 'a e fekaú ke ha'u pea toki toe taa'i atu. Ko e taimi 'oku fai ai e talanoá pea 'oku fanongo kotoa pe e 'api ki he me'a 'oku talanoa'í. Ko e 'ahó ni 'oku to'oto'o

holo pe 'o a'u pe ki he vakapuna mo e vaka tahí, 'alu ki 'utá pea mo ha toe feitu'u pe 'i Tonga. Kuo a'u e fekumí mo e 'ilo fo'ou 'i he tafa'aki faka faito'ó ki hono ma'u 'o e ngaahi faito'ó ki he ngaahi mahaki (*illness*) na'e 'ikai 'i ai hano faito'ó he ngaahi ta'u si'i pe kuo tau situ'a ki ai. Kuo 'i ai mo e fekumi he lolotongá ni felāve'i mo e 'atamaí pea mo 'ene fengāue'aki mo e toenga 'o e sinó. Kuo lava he 'ahó ni ke 'ilo e tupu'anga mo e 'uhinga 'oku fai angahala ai ha taha. Ko e me'a 'oku te'eki ai ke a'u ki ai ha fekumi pea mo ha 'ilo fo'ou ko ha toe founga ke fai 'aki hono fakamolemole'i 'o e angahala kuo feiá. 'Oku kei tu'u tatau pe 'o hangē pe ko ia na'e tanupou 'aki 'a māmani 'e he 'Otuá talu mei he'ene Fakatupú. Neongo pe 'oku lanu fēfē 'a 'etau angahalá ka 'oku kei lava pe 'e he 'Otua 'o fakama'a ia 'o ma'a 'aupito ange ia he sinoú. Ko e hia 'a 'Isilelí ko e 'ikai ke nau tokanga ki he kakai na'e 'ikai ke lau 'e he sōsaieti ko e kakaí. Na'e li'ekina pe mo tukuhāusia 'a e uitoú, tamai mo e fa'ē matē mo kinautolu ne fakamo'ulaloa'i 'e he ngaahi ta'au kehekehe faka-sosiale, 'ekonomika, mo fakalotu etc. Ka poto e kakaí 'o fanongo mo talangofua kia Sihova pea te nau ma'u hono lelei 'i he Fonua 'o e Tala'ofá. Kapau te nau talangata'a pea te nau ma'u pe hono nunu'a 'i he'enu faingata'a'ia. Ka ko e talanoa ai pe ia 'o e feohi mo e fetauhi'aki 'a 'Isileli mo e 'Otua 'i he'ena Kovinanite, ko e vekeveke 'a Sihova he taimi kotoa pe ke fakamolemole'i ai 'ene kakai Fili mo fakafoki mai ki he'ene Tākangá. 'E fai pe 'enau 'alu mo foki, 'utu mo lilingí ka 'e kei tuli mui mai pe 'ene 'ofa. Na'e fakahee'i kinautolu ki Pāpilone koe'uhi pe ko 'enau fai angá, ka na'e 'ikai ko e talanoa faka'osi ia 'o 'ene kakai Fili. Na'e 'ikai ke veteki ai 'e he 'Otua 'a 'enau Kovinanite, ka ne kei fakafoki lelei mai pe kinautolu ki Saione ke hokoatu 'enau fetauhi'akí. 'Oku tau 'i ha taimi 'i he fonua hau ni, 'oku mo'oni 'aupito ai 'a e Folofola 'oku tau fakalaulauloto ai. 'Oku mātu'aki mahu'inga 'aupito ke tau fakahaa'i 'a e me'a 'oku tau Tui ki ai 'i he'etau ngāué. 'Oku sai 'aupito 'a hono hūfia 'o e ngaahi faingata'a 'oku fekuki mo hotau kaungā pilikimí, ka 'oku toe mahu'inga ange 'etau tokoni'i kinautolu 'aki 'etau ngāué.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni'i au 'Eiki ke u lava 'o tokoni'i kinautolu 'oku faingata'a'ia. 'Emeni.

Pulelulu, 'Aokosi 6: Lau Folofola – Saame 50: 1-8, 22-23.

Ki'i Ama: Saame 50:7, “Fanongo mai ka u lea, 'e hoku kakai; 'Isileli ē, ka u fai ha talatalaaki: Ko ho 'Otuá au, 'a 'Elohimí.”

Pou 'Ao: 'Oku longoa'a 'a hotau fonuá he ngaahi 'ahó ni 'i he hangē 'oku 'ikai ke toe tauhi 'e he kau Taki faka-politikalé 'a e me'a na'a nau palōmesi 'e fai he taimi te nau Taki ai he Pule'angá. 'Oku 'i ai e ni'ihí 'oku nau tukuaki'i kuo maumau'i 'e he kau Taki 'a 'enau pole 'i he'enu tokanga ange ki he ki'i peseti 'e taha 'o e kau pilioneá kae toe faingata'a'ia ange 'a e masivá, ko e tokolahi ne nau poupu ki he kau Takí. Ko e Kovinanite 'a e 'Otuá mo 'Isileli 'oku uho 'aki 'a e fe'ofa'aki 'okú ne fakaivia 'a e fetauhi'aki. 'Oku 'ikai ha taimi 'i he hisitoliá 'e 'asi ai 'i he fetauhi'aki ko ení, kuo maumau'i 'e he 'Otuá 'a 'ene Kovinanite mo e tangatá / fefiné. Ko e me'a pe na'e toutou hokó pea 'oku kei hokó ni pe, ko hono maumau'i 'e he tangatá / fefiné 'a 'enau Kovinanite mo Sihová. Ko e talanoa ia 'o e fetauhi'aki 'a e 'Otuá mo 'Isileli pea mo kitautolu 'i hotau kuongá ni. 'Oku fatongia'aki 'e he kau Palōfita 'a Sihová 'a hono toutou ui 'o 'Isileli ke nau foki kia Sihova he taimi 'oku nau hé ai 'o mama'ó. Ko e lea ia 'oku ngāue'aki ki he kau Palōfita, “Ko e le'o 'oku kalanga he toafá.” Na'e talu pe mei tuai 'o a'u mai kia Sione Papitaiso, pea mo e kalanga 'a e kau Palōfita ki he kakai 'a e 'Eiki ke nau foki kia Sihova. 'Oku 'ave kitautolu 'e he fatu Saamé ki falehopo he 'ahó ni, pea ko Sihova 'a e Fakamaaú pea 'oku toe Talatalaaki pe, pea kuó ne tā tikite 'a e kakai 'oku nau fai Kovinanité. Kuo 'ikai ke toe fakalongolongo e 'Otuá he kuo 'ikai ke toe fai 'e he kakai 'a e me'a na'a nau fakapapau ke nau fai ki he 'Otuá. Ko e me'a na'e fiema'u 'e he 'Otuá mei hono kakai, ko 'enau fakafeta'i pe mo fakamālō'ia 'a Sihova 'i he me'a kotoa pē, pea fou he hala 'oku mo'oni mo totonú he ko e hala ia ki he mo'uí mo e fakamaau totonú. Kae pango he na'e 'ikai ke fai ki ai 'a 'Isileli. Pea na'a faifai kuo tau tukuaki'i 'a Ono'aho, ka 'oku kei hoko pe faingata'a tatau 'i Onopooni. 'Oku 'ikai ke tau ma'u 'a e fa'ahinga loto na'e fai 'aki e tauhi Kovinanite 'oku fakasino mai 'e he talanoa 'o Lute mo Naomi. Na'e mei foki pe a Lute ki hono kakai he taimi na'e mate ai hono husepānití ka na'a ne tangi ke muimui 'ia Naomi, pea mo hono 'Otuá. Ko 'ene tukupā, “*Oua te ke o'i au ke li'aki koé, pea ke tuku 'eku muimui 'iate koé: he ko e potu 'okú ke 'alu ki ai, te u 'alu ki ai au; pea ko e potu 'okú ke mohe ai, te u mohe ai: ko ho kakai ko hoku kakai, pea ko ho 'Otuá ko hoku 'Otua.*” 'Oku fēfē 'etau tauhi ki he'etau Kovinanite mo e 'Otuá? 'Oku tau lotu 'aki 'o hangē ko e tangi muimui na'e fai 'e Luté, pe 'oku kehe pe ke fai mo fakalouhi'imofisi 'o hangē ko ia ne tu'unga ai e hopo 'o e 'ahó ni. 'E mahu'inga pe ke tau toe sio fo'ou ki he founga 'oku fai 'aki 'etau tauhi ki he 'Otua Māfimaí he 'e lava pe ke ne fakamaama kitautolu ke fai e me'a 'oku mokoi mo finangalo ki ai 'a Sihova.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ka hoko mai 'a e 'Aho Lahi, Ko hai 'e talatalaaki? Te u nonga pē 'o 'ikai mā, he kofu 'i ho ta'ata'a. He ko e Lami 'a e 'Otua kuó ne to'o pe 'a e mo'ua; Kuo 'asinga'i 'a e hia; Kuó ne hanga 'o pekia.

Tu'apulelulu, 'Aokosi 7: Saame 50: 1-8, 22-23.

Ki'i Ama: Saame 50: 23, “Ko ia ‘okú ne feilaulau ‘aki ‘a e fakafeta‘i, ‘Okú ne fai mo‘oni hoku fakalāngilangi‘i, Pea ‘okú ne tofa ‘a e hala ke u fakahā ki ai, ‘A e fakamo‘ui ‘a ‘Elohimí.”

Pou 'Ao: Ko ‘etau hokoatu pe eni ‘i he Lēsoni na‘a tau sio ki ai ‘aneafi. ‘Oku fakamanatu ‘e he fatu Sāme ki he kakai ‘a e mahu‘inga ke nau sivilisi‘i kinautolu pea mo ‘enau tauhi Kovinanite ‘oku fai mo e ‘Otuá. Ko e fehu‘i ‘oku ‘omai ‘e hotau Ki‘i Amá: Ko e hā ‘a e hala totonu ke tau fou ai ki he ‘Otuá fai fakamo‘ui? ‘Oku felemofafo ‘a e ngaahi mafai kehekehe ‘oku nau fefusiaki ‘i hotau feinga‘i ke tali ‘enau fakaafē, ka koe‘uhi ko e kakai kitautolu ‘oku fai Kovinanite mo Sihova, ‘oku totonu ke hanga ‘e he Kovinanite ko iá ‘o fakalanu, fakamaama mo huluhulu ‘etau me‘a kotoa pe ‘oku fai. Ko ‘etau fai tu‘tu‘uni ki he me‘a ke fai mo e me‘a ke tuku ‘i he‘etau feohi faka‘ahó, ‘oku totonu ke fakalanu ia ‘aki ‘a ‘etau fetauhi‘aki mo e ‘Otuá. ‘I he‘etau fetauhi‘aki ‘i hotau lotofale fakafāfili, ‘oku mahu‘inga ke fotufotuaki ai ‘a e lanu ‘o Langi, ko e lanu ‘o e melino, fe‘ofa‘ofani ‘oku uho ‘aki e mo‘ui feilaulau. Ko e me‘a tatau ‘i he‘etau fengāue‘aki ‘oku fai ‘i he Siasí pea mo ia ‘i he sosaieti. ‘Oku ‘ikai ke ‘ata‘atā ‘a ‘etau mo‘ui faka‘ahó mei hono fakalanu ‘aki ‘a e ‘ofa ‘Otuá mo e ‘ofa kaungā‘apí. ‘Oku ‘ikai ko ha “ngāue” ke toki fai ‘i ha taimi ‘oku matangi lelei ai pea tokamālie e me‘a kotoa pe ki he‘etau mo‘ui. Ko e “mo‘ui feilaulau ‘oku uho ‘aki e fakafeta‘i” ko e “tō‘onga mo‘ui”, pea ‘oku ‘ikai fai pe ‘i ha taimi pea tuku ‘i ha taimi. ‘Oku tau feinga ‘i he tokoni mai ‘a e Laumālie Mā‘oni‘oní ke fai hotau lelei tahā ‘i he taimi kotoa pe ke fakalāngilangi‘i e ‘Otuá ‘aki ‘a ‘etau tō‘onga mo‘ui. ‘Oku mahino pe mei hotau Saame ki he ‘ahó ni, ‘oku ‘ikai hano maunau ‘o e hivá mo e saame ‘oku fai ‘aki ‘etau fakalāngilangi‘i ‘o Sihová. ‘Oku ‘ikai mo ha polokalama ia ‘e haohaoa ke fai ‘aki e hū mo e fakalāngilangi ‘Otuá. ‘I he‘ene pehē, ‘oku ‘ikai leva ke tau toe fu‘u tokanga ki he “founga” ke fai ‘aki ‘etau lotú, he ‘oku ‘ikai ko ia ‘oku mahu‘inga‘ia ai e ‘Otuá, ka ko ‘etau tu‘u ‘i hono “‘Aó mo e kaikailá” pea fai ‘aki ‘a e fakafeta‘i mo e lotu hounga‘ia. Pea ko e tāpuaki ‘o e fakalāngilangi ‘Otuá ko ‘ene fakahā mai kiate kitautolu ‘a hono kau muimui ‘a ‘ene fai fakamo‘ui. Ko hono fakalea mahino angé, ko ‘etau tolototo monū‘ia ‘i he fai fakamo‘ui ‘a e ‘Otuá Māfimaifi. Ko hotau tefito‘i fatongia ia he‘etau hoko ko e kau muimui ‘o Kalaisí, ko ‘etau hoko ko e fakahā‘anga ‘o e “fai fakamo‘ui” ‘a e ‘Otuá ki ha kakai ‘oku nau lolotonga kumi mo fie mo‘ui. Ko ‘etau hoko ko e kakai ‘oku “tupu mei he kelesi ki he kelesi” ‘i he lolotonga ‘o ha kakai ‘oku mātu‘aki fiema‘u kelesi. Ko ‘etau hoko ko e “kakai ‘o e Pule‘anga ‘o e ‘Otuá” pea ke fakahā‘i ‘a e Ongoongolelei ‘o e Pule‘angá ‘i he‘etau tō‘onga mo‘ui, ‘i ha māmani ‘oku mātu‘aki fiema‘u ke nau a‘usia ‘a e tala‘ofa ‘o e “Hokomai hono Pule‘angá ‘o hangē ko ia ‘i he Langi ke pehē foki ‘i māmani.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ko ‘eku ngāue tu‘ukimu‘a, Ke lau ‘a e mālō e ‘Otuá. Ke tala ‘ene ngaahi ‘ofā Kiate au he ta‘u kotoa.

Falaite, 'Aokosi 8: Lau Folofola – Hepelu 11:1-3, 8-16.

Ki'i Ama: Hepelu 11:1, “Ko tui ko e ‘ilo‘i pau e ngaahi me‘a ‘oku fai ki ai e ‘amanakí, mo hono fakapapau‘i e ngaahi me‘a ‘oku ‘ikai ke hā mai” (*Taulua*).

Pou 'Ao: ‘Oku huluhulu kitautolu he mahinā ni ‘e he Kaveinga, “‘Oku tau kau kotoa pē ki he Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu‘utu‘uní, ke Kauhala tatau ‘a e Tuí mo e Ngāué.” ‘Oku ‘omi ‘e he Ki‘i Ama ‘o e ‘ahó ni ‘a e ‘uhinga ‘o e Tuí, pea ‘oku tau fakafeta‘i he ‘oku tau malava ai ‘o fakamatala‘i mo faka‘uhinga‘i ‘a e tefito‘i tokāteline ‘o ‘etau hoko ko e muimui ‘o Kalaisí. ‘Oku mālie ‘a ‘etau vakai ki he kehekehe ‘a e fakalea ‘o e ongo liliu faka-Tonga ‘oku tau maheni ‘i hono ngāue ‘akí, pea mo ‘ena fakama‘ala‘ala mai ‘a e ngaahi tefito‘i ‘ulungaanga ‘o e Tuí: ko e “‘ilo‘i pau” ko e ngāue ‘a e ‘atamai ‘i he‘ene fekau‘aki mo e lotó, pea ‘okú ne faka-sino mai ‘a e me‘a ‘oku “‘ilo‘i pau” ‘e he ‘atamai mo e lotó. ‘Oku mahino ‘a e ‘uhingá ia; ko e me‘a faingata‘á, ‘o hangē pe ko ia ‘oku tau lāu‘ilo ki aí, ko hono ngāue‘i ‘o e Tuí. ‘Oku mahino pē ‘e tōnōnou ‘a e tokolahi ‘o hangē ia ‘oku ‘ikai ko ha kakai tui, he ko hai koā kuó ne “‘ilo‘i pau” pe te ne “fakapapau‘i?” Ko hono mo‘oní ‘oku tau “fāfā he po‘uli lahi,” pea meimei fakamahamahaló ‘a e me‘a lahi, pea lahi ‘a e taimi ‘oku tau veiveiua, ‘o fai kotoa pe ia lolotonga pe ‘a ‘etau fononga ‘i he halafononga ‘o e Tuí. Ka ‘oku tokoni ‘a e fakatonulea ‘a e taha ‘o e kau mā‘oní‘oní ‘o e senituli 11, ko e mōnike ‘o e Siasi ‘Katolika Loma, ko Anselem: “*I do not seek to understand in order that I may believe, but I believe in order that I may understand.*” “‘Oku ‘ikai teu kumi ke u mahino‘i koe‘uhi ka u toki tui, ‘oku ou tuí, koe‘uhi keu lava ‘o mahino‘i.” ‘Oku hoko ‘etau tuí ko e me‘a ke ne fakamaama ‘a ‘etau ta‘emahinó. Kapau te tau tatali ke mahino pea maama ‘a e me‘a kotoa kiate kitautolu, pea tau toki tui, pea ko e mo‘oní ‘e ‘ikai pe ke tau a‘u kitautolu ki he Tuí. ‘I he ‘ene pehē, ‘oku mahino leva ko ‘etau Ki‘i Ama ki he ‘ahó ni, ko e taumu‘a ia, pe ko e taupotu ia ‘o e Tuí. ‘Io, ko e makatu‘unga ia ‘o ‘etau ngāué, mo ‘etau fai tu‘utu‘uní faka‘ahó, pea neongo ‘oku huluni ai ‘a e fakamahamahaló, ta‘emahinó mo e veiveiua, ka kuo fakataumu‘a ‘a ‘etau mo‘ui ki he maama kuo hulungia ‘i he kolosí, pea tau a‘usia ‘i he Kōsipelí. ‘Oku fakamanatu mai ‘e hotau Siate

Folau ki he mahina ko eni 'a e pau ke tau feinga ke kauhala taha 'a e Tuí mo e Ngāué. Ko e tu'utu'uni ia 'o kinautolu 'oku kau ki he Tākanga Tapu 'a e 'Eiki ko Sīsū Kalaisi ko 'etau feinga ke fakatō'onga mo'ui'i 'a e Tuí mo e Ngāué. Fakafeta'i he 'oku tau ma'u fakahinohino meiate kinautolu 'a e kau "fononga mu'á." 'Oku kei tu'u 'enau tō'onga mo'ui ko hotau fakalotolahi. Na'á nau fakamu'omu'a 'a Kalaisi 'i he 'enau me'a kotoa pē. Na'á nau tui 'i he me'a kotoa pē. Fakafeta'i, ko e hala fonongá ia pea neongo 'e 'ikai pe ke 'i ai ha taimi kuo tau pehē ai kuo tau a'usia 'a e taupotu taha 'o e tuí, ka 'oku tau hiki mei he kelesi ki he kelesi mo e faka'ānaua te tau kau he Tohi Tali Ui 'o e fu'u kau fakamo'oni tokolahi kuo nau ikuna 'a e hala fononga 'o e mo'ui ni 'aki 'enau Tuí!

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ko e Tui te tau lava ai, 'A e tui moe fa'a kataki, Ko e mahafu ia. Kau fua kolosi pe ke a'u, 'Enau kalauni kuo pau, 'Oiau 'a e fiefia. 'Emeni.

Tokonaki, 'Aokosi 9: Lau Folofola – Luke 12: 32-40.

Ki'i Ama: Luke 12: 32, "Si'eku ki'i tākanga, 'oua te mou manavahē. He ko e finangalo 'o ho'omou Tamai ke foaki atu ma'amoutolu 'a hono Pule'angá" (Taulua).

Pou 'Ao: 'Oku 'ikai mo ha toe taimi 'i he 'etau fua fatongia he Siasí, Pule'angá mo e fonuá 'e mahu'inga ange ai 'a e Ki'i Ama 'o e 'ahó ni 'o hangē ko e lolotongá ni, pea mo e tu'unga 'oku tau 'i ai 'i hotau fonua hau ni. Kuo lahi 'a e ngaahi fāmilī kuo veuveuki mo fakamāvae 'i 'e he ICE pea kuo 'ikai ke kei hoko e falelotú ko ha "Taulanga Uú", ko e 'elia tapu ki he ICE mo e kau Polisi 'o hangē ko ia na'a tau anga ki ai. 'Oku tau fakafeta'i 'i hono 'omai 'o e Ki'i Amá ni ko hotau fakalotolahi mo fakanonga. 'Oku tau fetaulaki faka'aho pe mo e manavahē, 'o fou mai 'i he ngaahi founa pe 'ata kehekehe hangē ko e lotomo'ua, hoha'a, tailiili, manavasi'i, ilifia. Ko e taha 'i faingata'a 'oku fehanganagai mo e mo'ui 'a ha'a fefine mo tangata talu mei he kamata'angá. 'Oku laka hake 'i he tu'o 80 'a hono ngāue'aki 'o e "Oua te mou manavahē," 'i he Tohitapú. 'Oku mahino mai 'a e tokanga makehe 'a Sīsū ke ne fakanonga 'a e lotomo'uá mo hoha'a 'a kinautolu 'oku 'ofa ai, "si'eku ki'i tākanga." 'Oku 'omi 'e Sīsū 'i he 'etau Ki'i Amá pea mo e lēsoni 'o e 'ahó ni, 'a e ngaahi tefito'i mo'oni ke ne fakanonga hotau loto mei he manavahē, pea tau malava ai 'o fai hotau lelei taha ke taau mo e Pule'anga kuó ne palōmesi maí. Ko e 'uluaki me'á ko 'etau a'usia mo'oni 'a e kongá hono ua 'o 'etau Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, 'o tau tali 'a e monū 'oku tafe mei he folofola tonu 'a Sīsū 'o faka'ilo mai 'a e "finangalo ho'omou Tamai ke foaki atu ma'amoutolu 'a hono Pule'angá." 'Oku fenāpasi 'eni mo e akonaki 'a Sīsū 'i he 'ene faka'ilo 'a e Lotu 'a e 'Eiki: "Ke hoko mai ho Pule'angá, ke fai ho finangalo 'i māmani." 'Oku tau mo'unofoa 'i he 'etau manavahē ki he ngaahi me'a 'o e mo'ui faka-e-maama ko ení, pea 'ikai ai ke tau a'usia 'a e palōmesi 'a e 'Otuá ki he teu hoko mai hono Pule'angá, ko e lelei 'oku ta'emauea, pea ko 'ene faka'amú ke fakapatonu ki ai 'a 'etau mo'ui. Kuó ne 'osi tokateu 'a e lelei ko 'ení, ko 'atautolu pē ke tau fai lelei ke taau mo e mo'oni ko iá, pea te tau a'usia ai 'a e melino mo e nonga 'i he ngaahi me'a 'oku tau tauhi, 'o kau ai hotau ngaahi vā. Ko hono uá, ko e akonaki 'a Sīsū 'o fēkau'aki mo e tauhi 'o e koloá. Ko e pule kovi 'a e koloá mo e pa'angá, 'o ne fanau 'i ai e loto hoha'a, lotomo'ua, mo e ilifia, pea fatu ai 'a e ngaahi ngāue hala, 'okú ne toe fakalahi 'a e ilifía, 'o vilovilo pehē ai pē ki he 'auha. Ko e fiema'ú, ke tau mapule'i 'a 'etau koloá mo 'etau pa'angá, ko e me'a ngāue faka-pule'anga 'o e 'Otuá, pea te tau mavahe ai mei he manavahē. Ko e faka'osí, ko hono fakamahino 'e Sīsū 'a e tāpuaki makehe 'e 'inasi ai 'a kinautolu 'oku tu'u ma'u 'enau tokangá 'iate Iá, 'o 'ikai hiki ha taimi, kae mateuteu ma'u pē, ko hono kau muimui. Ko e fili 'o e manavahē, ko e nofoma'u 'ia Sīsū. Mo'oni 'a e faka'anaua 'a e Punaké, "Sīsū é ko ko e pē Si'eku mata'ikoloa, 'Ikai ha'aku sio kehe, Ka ma'u koe ma'u kotoa"

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'Oua na'á ke ilifia, Si'oku 'atamai. 'Oku 'o e 'Eiki au, Pea te ne tokanga'i. 'Ikai na'á ne ngaohi au? Te ne li'aki e koā? 'Oua te ke ilifia, kae tui ai pe ā. 'Emeni.

Sāpate, 'Aokosi 10: *Sāpate 12 Hili 'a e Pēnitekosi (Lanumata)*

Lēsoni: 'Aisea 1:1, 10-20; Saame 50:1-8, 22-23; Hepelu 11:1-3, 8-16; Luke 12:32-40.

Mōnite, 'Aokosi 11: Lau Folofola – 'Aisea 5: 1-7.

Ki'i Ama: 'Aisea 5:1, "KA U fai ha hiva 'oku kau ki hoku 'ofa'angá, 'inē? ko e hiva 'a hoku mamana 'oku kau ki he'ene ngoue vainé, Tokua na'e ma'u 'e hoku 'ofa'angá ha ngoue vaine 'i ha fo'i tumutumu na'e kelekele mahu:"

Pou 'Ao: He'aki 'a e tala 'a 'Aiseá 'i he kamata'anga 'o e lēsoni 'o e 'ahó ni, 'o hangē ko e talanoa 'o e 'Ofa'anga 'o e Hiva 'o e Hivá; ko e talanoa 'o e 'ofa 'a e tangata ki he fefine, ko e taipe 'o e 'Ofa 'a e 'Otuá ki hono kakai. 'Oku tohoaki 'e he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni 'a e tokangá 'o 'amanki ki ha hiva 'o e 'ofa (*love song*). 'Oku ho'ata mai 'a e talanoa 'o e hohoi 'a e 'Otuá, 'a e Tauhi ki he'ene ngoue vainé - 'Isilelí, ko hono 'Ofa'anga. Kae fakatu'upakē 'a e liliu 'oku hoko mei he veesi 'uluaki ki he veesi uá. Hangē 'oku molé 'a e nāunau melie 'o e hiva 'o e 'ofá, kae

hiki ki he loloto 'o e mamahi 'oku 'iku ki he mala. Mo'oni 'a e fakalea 'a e taha 'o e kau faiako Tohitapú, 'o ne fakamo'oni ko e hiva kakala 'eni 'o e 'ofa (*love song*) ka ko e hiva kakala kuo fakapo'uli tu'u (*a very dark love-song*). Neongo 'oku hoko atu 'a e lēsoni ki he nāunau 'o e nunu'a 'o e talangata'a 'a 'Isilelí, ka 'oku 'ikai ke mōlia ai 'a e taha'i mo'oni 'o e Folofolá ki he 'ofa 'a u mai 'a e 'Otuá. Ko e 'ofa ia 'oku talanoa ki ai 'a e Peteliaké: “Ko e 'u 'ofa pe 'a e 'Otuá 'a ia 'olu 'ikai ke tau 'auha aí, he 'oku 'ikai ke 'osi 'a 'ene fai fakaatu'í. 'Oku nau fo'ou 'i he pongipongi kotoa pe; Ko e me'a lahi ho'o fai mo'oni. Ko ia ai teu 'amanaki kiate ia” (Tangilaulau 3:22-23). Talanoa 'a e Punaké ki he 'ofa ko iá: “Pōngia au 'i ho'o tō'onga 'ofa, Ho'o fakahū ki si'o falehau. Teu 'aki pe 'a e kofu mo e koloa. Ho nima 'okú ne fā'ofua au.” 'Oku mahu'inga ke tau vakai ki he fu'u 'ofa ko ia 'a e 'Otuá ke makatu'unga ai 'a hono fakataumu'a 'o e uike fo'ou 'oku tau fononga aí. He ko e 'ofa 'a e 'Otuá kiate kitautolu, ko e ui ke tau 'ofa kiate Ia 'aki hotau lotó mo e laumālié. Ko hono tonu 'o e 'ofa ko iá, ke ne kāpui 'a e me'a kotoa 'i he mo'uí, “o fai'aki 'a e kotoa 'o ho lotó, mo e kotoa 'o ho laumālié, mo e kotoa 'o ho iví, mo e kotoa 'o ho 'atamai” (Luke 10: 27). 'I he fakalea 'a e taha 'o e kau faiako Tohitapú, 'oku fiema'u ke ha 'a e 'ofa ko ia 'i he 'etau me'a kotoa pe “etau kaá, uai'í pe ko e husepānití, 'etau mītia fakasōsialé, hotau valá, 'etau fānaú, 'etau fálé, 'etau ualeta.” Te tau ala tñaki atu ki ai, ke kau ai mo 'etau faikavá, 'iaté, ngāue, faka'uli he halá, ngaahi me'atokoni, pea mo e hā pe ha me'a 'oku tau fai 'i he lolotonga 'o e 'ahó. Tauange ke tau fakamo'oni kotoa pe ki he fu'u 'ofa aofangatuku 'a e 'Otuá kuo tau ta'imalie ai, pea tukuange ki he 'Ofa ko iá ke ne tu'utu'unia 'etau mo'uí.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Sīsū he fotu 'i he toko mano, Masani hake he me'a fulipe. 'Oku ou tumu 'i ho'o afeitaulalo. Si'i 'Ofa'anga, hoku Laumālie. 'Emeni.

Tūsíte, ‘Aokosi 12: Lau Folofola – ‘Aisea 5: 1-7.

Ki'i Ama: 'Aisea 5:7, “He ko e ngoue vaine 'a Sihova Sāpaoti ko e fale 'o 'Isilelí ia, pea ko e tangata Siuta ko 'ene ma'ala mamana: pea 'i he'ene 'amanaki ki he fakalao, uoi! ko e falukú pē; na'á ne 'amanaki ki he faitotonú, kae uoke! Ko e tangi kaila ē. Ko e hā na'e toe ke fai ki he'eku ngoue vainé 'a ia na'e 'ikai te u fai? Ko e hā na'e pehē ai? 'Amanaki au ki he fua kālepi huofaki, kae fua 'e ia ko e kālepi vao.”

Pou 'Ao: 'Oku kei hoko atu pe 'etau fakalaulauloto 'i he “Hiva ki he Ngoue Vainé,” 'o tau hiki mei he veesi 'uluaki mo faka'amanaki, ki he fakahahanu 'a e 'Otuá pea mo e kakaha 'o 'ene mamahi mo 'ene houhaú. Ko e nāunau totonu ia 'o e fononga 'oku tau fai mo e Folofolá – ko e heletā fakatoumata – 'oku tau 'inasi tatau pe 'i he 'Ofa 'a e 'Otuá, pea mo 'ene fai fakamaáu. Ka 'oku mālie 'a e founa 'o e Folofolá, he neongo ko e hisitōlia 'o e fononga 'a e 'Otuá pea mo Siutá, 'ene kakai fili, ka 'oku falō 'a e talanoa 'o e fakakau atu mo kitautolu, 'i he senituli 21, 'i he tapa kehekehe 'o e kolopé. Ka 'oku 'ikai ke ngata 'a 'etau 'ilo 'i he talanoa 'o e Fuakava Motu'á, ka 'oku tau vakai ki he hisitōlia 'o e ta'u 'e 2000 tupu kuo lākai 'e he Lotu faka-Kalisitiané. Pea hangē 'oku toe vivili ange 'a e tangilaulau 'a e 'Otuá, tapu mo ia. Ko e hā na'e toe ke fai ki he'eku ngoue vainé 'a ia na'e 'ikai te u fai? Ko e hā na'e pehē ai? He na'a mo e Pekia mo e Toetu'u 'a hono Alo Pelé, 'oku hangē pe 'oku 'ikai ke fe'unga ke liliu 'aki 'a e ta'au kovi 'o e māmani ko 'ení. He toki 'amanaki kuo tō noa; na'á ne 'amanaki ki he fakalao / fakamaau totonu (*justice*), ka kuo tupu āfa'afa 'a e faluku / fakamālohi / lingitoto (*bloodshed*) 'i he māmani ko eni. Ika ke ngata 'i he Tau Lahi 'a Māmani (*World War*) 'e 2, ka 'oku 'ikai ke kei fā'a laua 'a e ngaahi tau na'e hoko 'i he ngaahi tapa kehekehe 'o e kolopé. Pea takitaha nofo pe 'a e ngaahi Pule'anga *Super Power* 'o aoao ivi fakakautau, kau ai 'a e ivi faka-atomi / *nuclear power* telia ha Tau Lahi hono 3. Ko e 'aho ni 'oku tangi lau'aitu 'a e kakai 'i *Gaza mo Ukraine* 'i he feinga ke fakahaofi 'enau mo'uí mei he ngaahi me'a ngāue fakakautau – kuo masila mo toe fakatu'utamaki ange. Na'e amanaki ki he faitotonu / ma'oni'oni (*righteousness*), ka e ongona 'a e tangi kaila / *cries of distress*, 'i he kuonga kotoa pe. Na'e mole 'a e mo'uí 'e 6 *milion* koe'uhi pe he ko e Siu kinautolu. Na'e mole pe uesia 'a e mo'uí 'a e kakai 'e 15 *milion* 'i he ngaahi senituli na'e fakalao ai 'a hono taki popula'i 'o e kau 'uli'ulí. Ko e 'ahó ni 'i he fonua haú ni, 'oku feinga 'a e Pule'angá ke fakahū 'a e kau kumi fonua fo'ou / hūfanga 'e 3,000 he 'aho, 'o 'ohofi mo kumi kinautolu hangē ha fanga monumanú. 'Io, 'oku tau kau mo kitautolu 'i he tangi mamahi, 'o tau lea fakataha mo e fatu Saamé, 'E 'Eiki, 'e ngata afē? Pea toe tali pe 'e he fatu Saamé, “Ka ko au Kuó u falala ki ho'o meesi; 'E fiefia hoku lotó 'i ho'o fakamo'ui” (Saame 13). 'Oku tau kei nofo pe 'i he malumalu 'o Sātai. Tauange ke 'oua te tau hoko ko e kau fakalahi 'o e lingitotó mo e tangi mamahi, ka tau hoko ko e kau fakamaau totonu mo e kau holoholo lo'imata 'i he fononga 'oku tau fai. Tau fakapapau 'i 'oku 'ikai ke hoko 'etau mo'uí ko e tñaki ki he fakapo'ulí, kae hoko 'etau mo'uí ko e maama 'oku fakafepaki ki he po'ulí. He 'oku kei tu'utai 'a 'ene palōmesi, “Pea 'oku ulo 'a e maamá 'i he po'ulí; pea na'e 'ikai lava'i ia 'e he po'ulí” (Sione 1:5).

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni mai 'i he 'ahó ni 'o fakaava hoku 'atamai mo hoku lotó keu fai ha ngāue 'okú ne fakafepaki 'i 'a e fakapo'uli 'oku fakaaao 'i he māmani ko 'eni. Emeni.

Pulelulu, ‘Aokosi 13: Lau Folofola – Saame 80: 1-2.

Ki’i Ama: Saame 80:1-2, “A KOE ko e tauhi ‘o ‘Isileli, ke ke fanongo mai, ‘A koe ‘oku taki ‘a Siosifa hangē ha fanga sipi, ‘A koe ‘oku ke ‘afioa ‘a e ongo Selupimi, ke ke ulo mai. ‘I he ‘ao ‘o ‘Ifalemi mo Penisimani mo Manase O’io’i ho fu’u ivi, ‘o ha’u mōmau fakaake.”

Pou ‘Ao: ‘Oku faka’ulu ‘e he kau liliu Folofola ‘a e Saame ‘o e uiké ni, “Ko e Lotu Kole ke Fakaato ‘a e Fonuá.” Pea te’eki ke tau a’u ki he kakano ‘o e Saamé, ‘oku ‘osi kaunga tonu pe ‘a hono ngaahi lea talateú ki he fononga ‘oku tau fai ‘i he kuongá ni, pea mo e kuonga kotoa pē. “O’io’i ho fu’u ivi, ‘o ha’u mōmau fakaake.” “Ke ke ue’i hake ho malohi, bea haele mai o fakamoui akimautolu.” (TWB). Ko e tangilaulau ‘a e fa’ahinga ‘o e tangata ki he ivi mo e mafi ‘o e ‘Otua, ke ne toe ha’ele mai ‘o fakaake, fakalelei’i, fakamo’ui, ‘a hono kakai. Na’e fatu ‘a e Tohi Saame, ‘o tatau mo e ngaahi tohi ‘a e palofita, mo e kau peteliake, ko e ngaahi mau pe ko e ta’anga ‘okú ne fakasino mai ‘a e ngaahi nāunau ‘o e loto ‘oku lilo. ‘A e loto ‘oku fiefia, mamahi, ha’i ha’isia, tau atāina, ilifia, mālohi noa, māfana, momoko, tailiili, vēkeveke, hoha’a, pea mo e ngaahi ongo kotoa pe kuo a’usia ‘e he fa’ahinga ‘o e tangatá ‘i he fononga ‘anga ‘o e mo’ui. Ka ‘oku mahulu hake ‘a e mālie ‘o e ngaahi Saamé, he ‘okú ne fakasino mai ‘a e fa’ahinga feohi vāofi ‘a e ‘Otua mo hono kakai. Ne tau lave ki ai ‘aneafi, ko e taife ‘o e feohi ‘a e tangata mo e fefine fe’ofa’aki, ‘o kanoloto ‘aki ‘a e fe’iloaki ‘oku loloto mo kakato. Ne tau ongona ‘a e le’o ‘o e hahanu ‘a e ‘Otua ‘i he hiki tohi ‘a ‘Aiseá ‘aneafi, ka ko e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni, ko e hahanu ia ‘a e tangata. ‘Oku kamata ‘a e Saamé ‘aki ‘ene ui ‘a e ‘Otua ko e “Tauhi ‘o ‘Isileli,” hangē ha’ane fakamanatu mo fakamamafa’i ‘a e fatongia ‘o e ‘Otua ko e taki ke tokanga, tataki mo malu’i ‘o hono kakai. Pea ne lave’i ‘a e mafai mo e mālohi fakatu’i ‘o e ‘Otua, ‘o tuhu ki he kau selupimi ‘i he ‘A’ake ‘o e Kovinānité, ko e fakataife ‘a e ‘afio’anga mo e taloni ‘o e ‘Otua. Fakatoka ‘e he fatu Saamé ‘a e nāunau fakatauhi, fakataula’eiki pea mo faka-kovinanite ke fakahoko ki he matakali ‘o ‘Ifalemi, Penisimani mo Manasé, ‘a ia ko e hako ‘o Sekope. Pea ko e tumutumu ‘o e Ki’i Amá, ko e a’u mai hangē ha kalanga le’o lahi ‘a e tangilaulau ‘a e fatu Saamé ki he ‘Otua, ke ue’i ho fu’u ivi. ‘Oku ‘ikai ko e fakakolekole angavaivai ‘eni, ka ko e kalanga ta’eufi ‘a e tangata ki he ‘Otua. Ko e mālie ia ‘a e fononga ‘oku tau fai mo e ‘Otua, neongo ko e fononga ‘a e me’a efu mo e Māfimaifi, ka ko e fononga ‘a e ‘Otua Fakatupu mo ‘ene me’a Fakatupu; ko e vā fetauhi’aki ‘o e Tamai mo ‘ene fānau; ko e feohi ‘a e fetauhi-’aki fakakovinanite. ‘Oua te tau tuka he tangi ki he ‘Otua. ‘Oku lahi ‘a e mau mau mo e faingata’a, ‘oku tau fetaulaki faka’aho mo iá, pea ko hono tuhá pe mo fe’ungá, ke tau tangai ki he ‘Otua, ‘o fou ‘i he lotu lilo, ‘aukai mo e fehūfia’aki. Neongo, ‘oku ‘ikai ke mo’ua mai ‘a e ‘Otua kiate kitautolu ha me’a, ka ‘oku ha’ihai kitautolu ‘i he kovinanite fo’ou na’e tafe mei he kolosí, pea ‘oku makatu’unga ai ‘a ‘etau malava ‘o kalanga le’o lahi ki he ‘Otua, ke “O’io’i ho fu’u ivi, ‘o ha’u mōmau fakaake.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Oku ‘i ai si’a tangi, mei he ‘ū fonua kotoa. Ki ha taha mafi ke tokoni. ‘Oku kei fai ai pe, ‘a e fakamo’ulaloa. ‘Oku kei mālohi pe ‘a e kovi. Ko e tangi e ‘a māmani, ‘eiki, ‘eiki, foki mei he langi. Fuolua ‘e mau nofo ‘o talitali atu, ‘afē nai te ke toe ha’u.

Tu’apulelulu, ‘Aokosi 14: Lau Folofola – Luke 12: 49-56.

Ki’i Ama: Luke 12: 51, “Oku mou mahalo koā kuó u ‘i hení ke tuku ha melino ki māmani? Tala atu, ‘oku ‘ikai; ka ko e māvahevahe.”

Pou ‘Ao: Na’e fai e kalasi ‘a e tangata’eiki Faifekau pea nau talanoa ai ki he hisitōlia ‘o e Lotú, pea ne fakahoko ange ki he’ene kalasí, ‘oku lahi hake ‘i he 300,000 ‘a e ngaahi Siasi kehekehe. Tali atu ‘e he ki’i tamasi’i: Ko e fu’u kakai tokolahi ia ‘oku halá, kapau ko e Siasi pe ‘e taha ‘oku tonú. (There are over 300,000 Christian sects. “That’s a whole lotta people being wrong if only one of them is right.”) Hangehangē ko e tefito’i ‘uhinga ia ‘oku fai ai e femotumotuhi ‘i he lotofale ‘o e Siasí: ko e tangi ke ma’u e mo’oni mo e Kautaha Lotu (Christian Denomination) ‘oku tonú. Na’e ‘osi afio’i pe ‘e Sīsū ‘a e tefito’i ‘ulungaanga ko iá ‘i he fa’ahinga ‘o e tangatá - ‘a e tangi ke tonu- pea makatu’unga ai ‘a ‘ene folofola ‘i he lēsoni mo e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni. Ko e lēsoni ‘oku matamaha faingata’a, he ‘oku tau ‘amanki ko Sīsū ko e Pilinisi ‘o e Melinó, kae hangē ‘oku tonu ange ‘a e Pilinisi ‘o e Māvahevahé ‘i he talanoa ‘oku fai ‘e Luké. Kae hangē ‘oku tuhu ‘a e akonaki ‘a Sīsū ki he tefito’i faingata’a ‘oku fehengahagai mo e tangatá ‘i he ‘ene tangi ke tonú. Mahalo ‘oku ikai ko e māvahevahé ‘a e palopalemá. Ka ko e palopalemá ‘a e vilitaki pe tangi ke tu’u ‘a ‘ete mo’oni, ke fakamahino ‘oku taha pe ‘a e mo’oni ko iá, pea ko ‘ete “mo’oni” pe ‘oku tonú, pea ko e “finangalo ia ‘o e ‘Otua.” ‘E fēfē ‘o kapau te tau fakamo’oni, ‘o hangē ko e tala faka-Paulá, “Oku fakakonga, fakangatangata ‘etau ‘iló.” pea ‘oku ‘ikai ‘aupito ke tau ala makupusi ‘a e ‘ilo ta’engata ‘a e ‘Otua, pea tau faka’atā ai ‘a e ‘Otua ke ‘Otua tokotaha pe ia. Ke tau hangē ko e tala ‘a e Punaké, “tau fiemalie ke vale” ‘o fakamo’oni, ‘oku malava pe ‘i he lahi mo e mafi ‘o e ‘Otua, ke ne ngāue ‘i he tafa’aki kehekehe ‘o e totonú. He ‘ikai ko hotau talá ia, “ko hotau potó, ko e vale ia ki he ‘Otua.” Ko e uho ‘o e Kōsipeli ko ‘etau malava ke tukuange ‘a e ivi mo e mafai ‘o e Folofolá ke ngāue ‘i he loto mo e loto, pea tau tuku falala ‘oku ngāue ‘a

e 'Otuá 'i he loto ko iá, 'o tau mavahe ai mei he vilitaki ke tonu mo pule 'i 'a e olá. Ko e faingata'a ia 'o e Lotú he ko e lahi ange 'a 'etau lotú, ko e lahi ange ia 'a 'etau holi ke tau mapule 'i 'a e ola 'o e me'a 'oku tau sio ki ai - ke tonu 'o fakatatau ki he 'etau fiema'ú pea ko e lahi ange ia 'o e māvahevahé. 'Oku 'i ai e talanoa ki he motu'a lotu na'e tuku vakaá 'i he ki'i motu li'aki. Ko e taimi na'e ma'u ai, na'e tokanga'i 'e he kau kumí 'oku 'i ai hono ki'i fale 'e tolu. "Ko e hā 'a e ngaahi fale 'e tolu ko 'ení?" Ko 'ene talí, "Ko e taha 'oku ou nofo ai, pea ko e taha ko hoku falelotú ia." "Pea ko e hā 'a e fale hono tolú?" "Oiaue, ko e fale ko iá, ko hoku 'uluaki falelotú ia."

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Te u fiemālie ke vale, He 'oku Ne pukenima'i, 'O 'ikai si'i te Ne tukuange Kae 'oua ke maama mai: 'O Ne pou pou au, mo hiki hake He hala hangatāmaki. 'Oku 'ilo 'eku Tamai: Te u tuku pe ki ai, 'O u fiemālie ke 'ilo pe Tu'unga ofi mai. 'Oku 'ilo 'eku Tamai. 'Emeni.

Falaite, 'Aokosi 15: Lau Folofola – Hepelū 11: 29-40.

Ki'i Ama: Hepelū 11: 32-35, "Pea ko 'eku toe lea atu ke hā? he 'oku si'i 'a e taimi ke fakamatala kia Kitione mo Pēlaki mo Samisoni mo Sēfita, kia Tēvita foki mo Sāmiuela mo e kau palōfita; 'a e fa'ahinga, 'a ia 'i he fai'aki 'o tui na'á nau ikuna 'a e ngaahi pule'anga, na'á nau feia e mā'oni'oni, na'á nau lava'i 'a e ngaahi tala'ofá, na'á nau tāpuni 'a e ngutu 'o e fanga laioné, na'á nau tāmata'i 'a e mālohi 'o e afi, na'á nau hao mei he mata 'o e heletā, na'e fakaake mālohi mei he vavai, na'á nau hoko 'o to'a 'i he taú, na'á nau tulia 'a e ngaahi matatau 'o e mulí. Ma'u ai 'eni fafine honau pekia kuo toetu'u; ka ka fakamamahi'i 'a e tu'unga me'a ni'ihi, 'o 'ikai te nau fie tali 'a e lau fakahaofi, koe'uhi ke nau lava'i 'a e toetu'u lelei hake."

Pou 'Ao: Ko kinautolu kotoa 'oku nau hā 'i he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, ko e kau helo 'i he Tuí; he ko e vahe 11 'o e Tohi Hepelū 'oku fa'a 'iloa ma'u pē ko e *Faith Hall of Fame*, pe ko e Falemaama 'o e Tuí. 'Oku 'uhinga hono fakakau kinautolu he na'á nau fakahoko 'a e ngaahi ngāue ma'ongo'onga 'i he mala'e 'o e tuí. Ka 'oku nau mahanga kotoa pe 'i he fiema'u 'a e fakamolemole 'a e 'Otua 'o tu'ukimu'a ai 'a Tevita, na'e tāmata mo tono mali. 'I Siune 17, 2015, na'e hū ai 'a e ki'i tangata hinchina ta'u 21 ki he falelotu 'o e kau 'uli'uli 'i *Charleston, South Carolina*. 'Oku lolotonga lele 'a e ako Tohitapu 'a e Faifekau mo e ni'ihi 'o e kāingalotú. Na'e talitali 'e he Faifekau mo e kāingá 'a e talavou 'o nau kau fakataha 'i he ako Tohitapú 'i he fo'i houa nai 'e taha. Ka na'e puli ki he kāinga 'uli'uli ko e talavou na'e mo'ua 'i he angahala ko *white supremacist*, pe ko e fakakaukau 'oku mā'olunga taha pe 'a e hinchinā, pea tu'unga ai 'a e fehi'a ki he 'uli'uli mo e kau lanú. Hili 'a e houa 'e taha 'a 'ene 'i honau lotolotonga, na'a ne to'o 'a e me'afana 'o fakapōngi 'a e toko 9, kae lavea 'a e toko taha, 'o kau ai 'a e kau Faifekau 'e 3; ko e taha ko e faifekau 'o e Siasi, *Clementa Pinckney*, ko e tangata Falealea 'i he Fa'u'anga Lao 'o *South Carolina*, pea na'e kau ai mo e Faifekau mālōlō ko *Daniel Simmons*. Na'e talaloto hono mokopuna, "Neongo na'e mole 'a e mo'ui 'a 'eku kuí mo e toengá 'i he nima 'o e tāufehi'a, ka 'oku mahino ai na'á nau mo'ui 'aki 'a e 'ofá. 'E 'ikai 'aupito ke mālohi 'a e fehi'á." Pea talaloto 'a e fefine na'e mate 'a 'ene fa'e 'o ne fakahā ki he tangata tāmata pea mo māmani, "Na'a ke 'ave 'a 'eku koloa mahu'inga taha meiate au. 'E 'ikai 'aupito teu toe sioa hono fofongá pea ongona hono le'ó. Pe teu lava 'o fā'ofua ai. Ka 'oku ou fakamolemole 'i koe, peá u kole ki he 'Otuá ke ne meesi kiate koe. Kuó ke fakamamahi 'i au, fakamamahi 'i 'a e tokolahi. Ka 'o kapau kuo fakamolemole 'i koe 'e he 'Otuá, 'oku ou fakamolemole 'i koe." Ko e "toetu'u lelei hake" ko e lava'i 'o e fakamolemolé. He 'oku malava 'a e fakamolemolé 'o faka toe-tu'u ha mo'ui fo'ou mei ha mo'ui kuo mole 'i he mamahi, faingata'a, fehi'a pea mo e ngaahi kovi kehekehe 'o e mo'ui. 'Oku malava 'o fatu ai 'a e 'ofá mei he fehi'á. Pea fatu ai 'e he 'Otuá ha hala fo'ou ke laka atu ai ki mu'a 'a e mo'ui. Tau vakai na'a 'oku tau tofanga 'i he mate 'o e ta'e fakamolemolé. Tau tali 'a e ivi kuo 'osi fai 'aki 'e he 'Otuá hotau fakamolemolé, pea fatu ai ha hala fo'ou 'i he 'etau mo'ui, ke tau utu ai ha 'ofa mei ha fehi'a kuo fai mai kiate kinautolu.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'E 'Otua, tokoni mai keu malava 'o fakamolemole 'i 'a _____, 'o hangē pe ko ho'o fakamolemole 'i au. 'Emeni.

Tokonaki, 'Aokosi 16: Lau Folofola – Saame 80:1-2, 8-19.

Ki'i Ama: Saame 80:19, "Liliu kinautolu, 'e Sihova 'Elohim Sapaoti; Tuku ke ulu mai ho fofongá ka mau mo'ui ai."

Pou 'Ao: 'Oku faka'osi 'etau lau Folofola he uiké ni, 'aki 'etau fanongo ki he tautapa 'oku fai mei he Saame 80. 'Oku fakalau 'e he fa'u Saamé 'a e ngoueivaine ne fakalanga mai mei 'Isipite 'o tō pea mo'ui 'o to'ulu kae fai atu pē, pea a'u ki he tu'unga kuo fakali'eli'aki 'o mate, vela, pea tu'usi. Ko e 'imisi tatau pe na'e lave ki ai 'a e palōfita ko 'Aiseá he ngaahi 'aho ki mu'a he uiké ni. Ko hono faka-punake'i eni 'o e tu'unga faka'ofa kuo a'u ki ai 'a e kakai tu'unga 'i 'enau li'aki 'a Sihová. Tataki mo fafanga he toafá pea taki ki he Fonua 'o e Tala'ofá. Nau

tangilaualau he na'á nau 'ilo mo a'usia 'a e melino mo e tu'umālie he kuohilí, ka ko e 'ahó ni kuo nau faingata'a'ia tu'unga 'i he ta'au kovi ne nau ngāue'i. Talu mei he mavahe 'a e tangatá mei he Ngoue 'o 'Itení, mo e kamata ai pe 'a e fe'unuaki 'a e fa'ahinga 'o e tangatá. Na'e hiki 'a 'Ēpalahame mei 'Ua. Hola 'a Sēkope ki Hālaní. Pea 'ekisoto 'a e kau 'Isilelí mei 'Isipité. Pe ko e hiki fakapōpula'i pe 'i he funga 'o e tau'atāina, ka 'oku fakamo'oni ki he natula fetukutuku 'o e kakai talu mei he kuonga 'o e Tohitapú 'i Ono'ahó. 'I he a'u mai ki Onopooní, 'oku kei fai pe 'a e me'a tatau 'i he ngaahi fiema'u faka sōsiale, politikale, 'ekonomika, fakafāfili mo fakafo'ituitui. Ko e talu eni mei he 1607 mo e fetukutuku mai 'a e kau Pilitāniá koe'uhi ko hono fakapopula'i kinautolu. Ne nau tu'uta pe 'i 'Ameliká ni 'o fai e me'a tatau ki he kakai 'o e fonua – 'Initia Kula. 'Oku fakafuofua na'e toko lahi hake 'i he 10 miliona 'a e kau 'Initia Kulá 'i he fonuá ni 'i he tu'uta mai 'a e kau Pilitāniá mo e kau 'Iulopé. Ne a'u ki he 1900, 'oku toe pe 'a e toko 300,000. 'Oku lolotonga hoko 'a e ngaahi tau 'i māmani 'i he 'ahó ni, tu'unga 'i he feinga 'a e Pule'angá ke kapa ha fonua kehe, pea teke fakamālohi'i holo ai pe 'a e kakai. Na'a mo kitautolu mei he Pasifikí ne tau kumi fonua mai ki he ngaahi Pule'anga mulí ko e kumi ha faingamālie ma'a e to'utangata hokó. 'Oku laui miliona 'a e kakai kuo 'aukau mai mei he ngaahi fonua Saute 'Amelika tu'unga 'i he masiva mo e faingata'a faka-sōsiale mo fakapolitikale. 'Oku takitaha mo'ona pe 'a e hala fononga, pea hangē ko e lave ne tau fai 'aneafi, 'oku fakangatanga pe 'etau 'iló, ka 'oku mahino na'e kau pe 'a Sihova 'i hono fatu 'a e ngaahi hala fononga ne foua 'e he taha kotoa. Kae a'u pe ki he tu'unga kuo faingata'a fau 'a e fononga 'i he ngaahi fonua fo'ou kuo fakaili ki ai 'a e mo'uí, 'o a'u pe 'o tutu, tā pea tu'usí. Pea ka tau vakai ki he 'ātakai 'o e 'ahó ni, mo hono fakaehaua 'o e kau kumi hufangá, ko e taípe tonu ia 'o e tutu, tā mo tu'usí. 'Oku 'ikai ko ha me'a fo'ou 'eni ki he fa'ahinga 'o e tangatá – 'oku hangē ha siakale ta'e mamotú, 'a e tō, tā, tu'usí, ta'aki mo e tutú. 'Oku fai pe 'e he tangatá 'a e kovi ki he tangata. Pea ko hotau fe'ungá pe ia, ke tau kalanga fakataha mo e Ki'i Ama 'o e 'ahó ni. Tuku 'a e fetuhuaki, fefakamaau'aki mo e felauaki, ka tau tangi fai 'a e tangi 'o Hotau Ki'i Amá.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'Oku mau kole mo tangi ki he 'Afiona ke a'u tonu mai ho Laumālie fakanongá 'o nofo'ia e si'i kakaki 'oku nau nofo tailiili, nofo pilisone, pe fakamavahe'i kinautolu mei honau ngaahi fāfili 'o fakafoki ki honau ngaahi fonua tupu'angá, ke nau ma'u 'a e nonga 'a e 'Afiona mo nau 'ilo fakapapau 'oku ke kei kau pe 'i he 'enau fonongá. 'Emeni.

Sāpate, 'Aokosi 17: *Sāpate 10 Hili 'a e Pēnitekosi (Lanumata).*

Lēsoni: 'Aisea 5:1-7; Saame 80:1-2, 8-19; Hepelu 11:29-12:2; Luke 12:49-56.

Mōnite, 'Aokosi 18: Lau Folofola – Selemaia 1:4-10.

Ki'i Ama: Selemaia 1:6, “Peá u tali, “Oiaue, 'Atonai Sihova, me'a mai 'oku 'ikai te u poto 'i he leá; he ko e tamasi'i pe au.”

Pou 'Ao: Na'e ui 'e he 'Otuá 'a Mōsese pea ko 'ene talí: “‘Ēi, fakamolemole, 'oku 'ikai ko e tangata lea au ... he ko e loungutu mamafa au, pea mamafa mo hoku 'elelól.” Na'e ui 'e he 'Otuá 'a Siona ke 'alu ki Ninive. Ko e tali 'a Sioná: hola ia ki Tasisi mo Siopa. Ui 'e he 'Otuá 'a Selemaia pea ko 'ene tali 'a hotau Ki'i Ama ki he 'ahó ni pe ko e, “oku ou kei si'i.” Na'e tala 'e he tokotaha ko e Tohitapú 'oku vahevahe ki he kongá 'e ua: ko e kongá 'e tahá ko e tala 'e he kakai ki he 'Otuá 'oku hala 'a 'ene uí, pea ko e kongá 'e tahá, ko hono fakamahino 'e he 'Otuá ko e kakai 'oku fehalaaki. Pea mahalo 'e ala tonu pe mo e fakahua 'a e ni'ihí, ko e kongá lahi 'o e Tohitapu ko e “Tohi mohu 'uhinga” pe ko e “book of excuses.” Ko e me'a ia 'oku tau 'uluaki fetaulaki mo ia 'i he talanoa 'o 'Aiseá, ko 'ene talatalakehe mo kumi 'uhinga 'o faka-'uhinga, “excuses.” Ko e Ki'i Ama ia 'o e 'ahó ni. 'Oku tau maheni mo e “Oiaue” 'a 'Aiseá he ko e 'ulungaanga ia 'oku tofotu ai 'a e fa'ahinga 'o e tangatá. 'I hono fakamatala faka saikolosía, 'oku fa'a afe 'a e tangata / fefine ki he talatalakehé pe ko e excuses 'o tu'unga 'i he me'a lalahi 'e 3: Ko e 'uluaki ko e ilifia. Ko e uá ko e veiveiua. Pea ko e tolú, ko e 'ikai ke mahu'inga'ia 'i he taumu'a pe ko e fatoniga 'oku faí. Ka tau vakai ki he ngaahi 'uhinga ko iá, na'e fe'unga pe 'a e “oiauee” 'a Selemaia, he na'e kei tamasi'i 'o te'eki ke ma'u ha taukei fe'unga 'i he mo'uí pe ko e fatongia faka-palōfitá. Pea 'oku fe'unga pe 'a e Oiauee mo 'etau fānaú mo kinautolu 'oku nau fo'ofu'ou 'i he fatongiá. Ka 'oku 'ikai ke fu'u fe'unga mo kitautolu kuo tau matu'otu'a 'i he lotú mo e mo'uí, he 'oku tonu ke tau maheni ange mo e founga 'a e 'Otuá. 'E 'ikai 'aupito ke ui kitautolu 'e he 'Otuá ke fakahoko ha ngāue 'oku 'ikai ke tau ala fakahoko. Ko e hā 'a e ui 'oku fai 'e he 'Otuá kiate kitautolu 'i he 'ahó ni? 'Oku tau mo'uí 'i he māmani 'oku masiva lelei. Oku tau fakamalumu 'i he ngaahi Pule'anga kuo nau fakalao 'i 'a e ta'e 'ofá mo e fehi'á. Pea hoko 'a e nounou 'i he pa'angá, mafai, koloa ko e me'a 'okú ne fakatupu 'a e tāufehi'a mo e fe'itangaki. 'Oku kei ui 'a e 'Otuá ke tau tu'u 'o fakafepaki'i 'a e kovi mo e tāufehi'a, 'o kamata pe 'i hotau ngaahi lotofale faka-fāfili, Siasí, pea fai ke a'u ki hotau ngaahi 'ātakai. 'Oua leva te tau faka-'uhinga, mo tangi “oiauee” ka tau vėeveke ke fai he 'okú ne 'omi pe 'a e ivi fe'unga ke tau fakahoko 'aki 'a ia kuó ne ui ke tau fai.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘Oku kei ui ‘a e ‘Otua, ‘a e angahala tokanga mu’a. Ko futu ta’u mo ‘ene, na’a tuku ā, ‘o ke fefe ai. ‘Okú ne kei ui, tokanga na’á ne tuku. ‘Emeni.

Tusite, ‘Aokosi 19: Lau Folofola – Selemaia 1:4-10.

Ki’i Ama: Selemaia 1:9, “Pea mafao mai ‘e Sihova hono nimá, ‘o ala ki hoku ngutú; pea folofola ‘a Sihova kiate au; ‘Vakai, kuó u ‘ai ‘eku ngaahi leá ki ho ngutú.”

Pou ‘Ao: ‘Oku hoko atu ‘etau fakalaulau loto ‘i he ui na’e fai ‘e Sihova kia Selemaia. Na’e ‘ikai ke fu’u kehekehe ‘a e taimi ‘o Selemaia pea mo hotau kuongá ni. Na’e ‘i ai ‘a e kau Palōfita mo’oni pea ‘i ai pe mo e kau palofita loi (*fake prophets*). Na’e mahu’inga ke fakamo’oni ‘i he Palōfitá ‘oku mo’oni ‘ene Palōfita pea ko e taha ‘o e founga ‘o hono fakamo’oni ‘i ko iá ‘a eni ‘oku tau sio ki ai he ‘ahó ni. “Oiaue” ‘a Selemaia he’ene kei tamasi ‘i mo e ‘ikai ke ne poto he leá ka ‘oku fakamahino mai ‘e hotau Ki’i Ama, ko hono fatongia ko e tali e Ui, ko e ‘Otua te ne fai hono fakakakato. Na’e ‘ikai ke faingata ‘a ki he ‘Otua ke ne ui ha taha kuo ‘osi mateuteu ‘i he mala’e ‘o e leá. Ha tokotaha ‘oku ngutu poto, pe malanga mālie mo ‘ilo’ilo. Ka na’e ui ‘e he ‘Otua ‘a e ki’i tamasi ‘i kei si’i ‘o ne foaki ki ai e mafai mo e poto ke ne hoko ko e Palōfita. ‘Oku ‘osi ‘i ai pe ‘a e ngaahi ui kuo fai ‘e he ‘Otua ki he ‘etau mo’ui ‘i he ‘aho ko ‘eni. ‘Oku faingofua pe kiate kitautolu ke kumi ‘uhinga mo fakalau ‘a e ngaahi talatalakehé ke fakalaka ai ‘a e ui ko ‘eni mei he ‘etau mo’ui. Ka ko e koloa mo e fekau o e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni, ko hono fakamahino mai, ‘oku kei ngāue mai ‘a e ‘Otua ‘o tokonaki ‘a e ngaahi me’a ‘oku tau fiema’u ke fai ‘aki hotau ngaahi fatongia ‘i he fononga’anga ‘o taimi. ‘Oku māfana makehe ma’u pe hoku lotó ‘i he fetaulaki mo e kaungā fononga ‘oku nau fakamo’oni ki he kau ‘a e ‘Otua ‘o tokonaki ‘a e ngaahi me’a ke fakakakato ‘aki honau fatongiá. I he talaloto ‘a e ki’i fefine na’e toki ui ke hoko ko e Faifekau ‘i he’ene ‘uluaki potungāué: “na’e ta’e alo’aloe ‘e me’angāue ‘aki au ‘e he ‘Otua, he na’a ku hē mama’o ‘o fai ‘a e ngaahi ‘ulungaanga ta’etau mo palakú, ka ko au eni ‘oku ou ‘i heni ke fai ‘a ‘ene ngāué.” I he talaloto ‘a e fine’eiki ‘e taha: “na’a ku tu’u pe ‘o ‘alu ki he ngaahi fatongia ‘o e ‘ahó neongo na’a ku ongo’i ‘a e masiva hoku nimá, he ko e ‘alu ki he ki’i fai’aho, pea hoko atu ai ki he koniseti ‘a e kalasi Misinale. Ka na’a ku ‘alu pe ‘i he ‘eku ‘ofá. Kuó u a’u atu ki he fai’ahó, ‘oku ‘osi ‘i ai pe ‘a e kakai ke nau tu’u fakataha mo au ‘o fai ‘a e ki’i ‘ofá. Pea u a’u atu ki he koniseti, ‘oku ‘i ai ‘a ‘eku fānaú ‘o nau ‘omai ‘a e seniti fe’unga ke fakakakato hoku fatongiá.” ‘Io, ‘oku vakavakaō ‘a e ui ‘a e ‘Otua, pea mo ‘ene tokonaki, he ko ‘ene uí ki he kakai ‘oku nau malava ‘o li’aki honau lotó, li’aki ‘a e me’a ‘oku nau falala ki aí, kae tuku ki he ivi ‘o e ‘Otua, ke ala mai, pea te ne foaki ‘a e me’a ‘oku tau masiva ai. Pe ko e leá, fakakaukau, pa’angá pe ko e koloa, pe ko e ha pe ‘a e me’a ‘oku fiema’u ke fakakakato ‘aki ‘a hotau ui, ‘okú ne fakaai mai.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Ala mai ni ke u mo’ui, Hiki ke u hā’ele atu. Poupou ‘eku ta’etuí, Pukepuke ke u tu’uma’u. Ngāue mai, Laumālie, Ngāmue mai! ‘Emeni.

Pulelulu, ‘Aokosi 20: Lau Folofola – Selemaia 1: 4-10.

Ki’i Ama: Selemaia 1: 10, “sio mai, kuó u fakanofa koe he ‘ahó ni ke fai ki he ngaahi kakaí mo e ngaahi pule’angá, ke ta’aki pea ke laiki, pea ke maumau mo faka’auha; ke langa pea ke tō.”

Pou ‘Ao: ‘Oku kei hoko atu pe ‘etau fakalaulautó ‘i he ui ‘o e Palōfita ko Selemaia. Ko e fakanofa ia ‘e he ‘Otua, pani mo fakatāpui ke ne hoko ko hono fakafofonga ki he ngaahi Pule’angá ‘o ‘ikai ko Siuta pē. ‘Oku konga Ua ‘a hono fatongiá: ‘Uluaki ko e *ta’aki, laiki, maumau mo faka’auha* pea ko hono Uá, ko e *langa pea mo e tō*. ‘Oku mālie ‘a hono fokotu’utu’u ‘o hotau Ki’i Amá he ko e fo’i lea ‘e fā ‘okú ne fakamatala’i e tauteá mo e fakamaaú kae fo’i lea pe ‘e ua ‘a e fai meesi mo e fakamolemólé. Ka ko e talateu ai pe ia ‘o e ngāue ‘e fai ‘e he Palōfitá. ‘E lahi ange ‘ene valoki mo e fai fakamaaú ‘i he’ene lea ‘aki e fai meesi, fakaoleole mo e fakamolemólé. Na’e fe’unga pe ‘a hono ui ia ko e Palōfita ‘o e Faka’auhá (*Prophet of Doom*) he ko e konga lahi ia ‘o ‘ene fekau na’e tala. Na’e fokotu’utu’u pe ‘a hotau Ki’i Ama ke mu’omu’a ‘a e “faka’auha” kae toki muimui mai ‘a e “fai meesi” he ko e tu’unga ia ‘e a’usia ‘e Siuta ‘i he’ene fetauhi’aki mo e ‘Otua. ‘E ‘uluaki fou atu ‘i he fai fakamaaú pea toki a’usia ‘a ‘ene fai meesi. Te nau toki tafoki ki he ‘Otua ‘i ha hili ha’anau fetaulaki mo e nunu’a kovi ‘o ‘enau fai angá. ‘Oku mo’oni ki heni ‘a e lea Tongá, “Te’ekī pea toki fakata’ane.” Na’e fēfē ‘o kapau na’e ‘ikai ke nau kolosi he laine na’e kohi’i ke nau ngata aí? Na’e fēfē ‘o kapau na’e ‘ikai ke nau ‘ahi’ahi’i ‘a e ‘Eiki ko honau ‘Otua? Ko e hala tata pe na’e fou mai ai ‘a Kalaisi. Na’e ‘uluaki laiki ia mo maumau’i ‘i he Kolosí ‘i Kālevale koe’uhi kae ma’u mo’ui ai ‘a e tangata mo e fefine kotoa pe na’e tonu pā ki he mate mo e mala’ia ta’engatá. Kuo fakakakato ‘e Kalaisi ia ‘i he Kolosi ‘a hono holoki mo laiki ‘o e “maté mo e angahalá” pea ‘oku ‘ikai ke tau toe kei mo’ua kitautolu ki ai. Kuo ‘atā ‘a e Pule’angá ki he efú mo e kelemutú pea ‘oku ‘ikai ke toe tukufakaholo ‘a e mate ta’engata ‘iate kitautolu ka ‘oku tau hoko kotoa pe ko e fānaú ‘o e Toetu’ú mo e Fakatupu Fo’ou. Na’e ‘ikai ke fie

fanongo e kakaí ki he palōfisai ‘a Selemaiá. ‘Oku mahino kapau ko e fai ia he ‘ahó ni, te tau kau pe mo kitautolu he telinga veli mo e kia kekevá. Ko hai ha taha ‘e fie fanongo ki hano valoki’i? Ko e tangilaulau ‘a e Palōfita ki he ‘Otuá, “E Jihova, kuo ke akonaki i au, bea kuou tui ki hoo akonaki: oku ke malohi iate au, bea kuo ke lava i: Koe manukiaga au i he aho kotoabe, bea oku nau manuki kotoabe kiate au. O kau ka lea, kuou kalaga, kuou kalaga, koe fakamalohi moe maumau i; koeuhi kuo gaahi ae folofola a Jihova koe mea ogoogo kovi kiate au, bea koe manukiaga, i he aho kotoabe. Bea naaku behe, E ikai teu toe lea kiate ia, bea e ikai teu toe lea i hono huafa. Ka nae tatau ene folofola i hoku loto moe afi vela kuo ufiá i hoku gaahi hui, bea naaku fiu i he taofi, bea nae ikai teu faa fakalogobe.” (Jelemaiá 20: 7-9). Mahu’inga pe ke fakamā’opo’opo ‘etau tokangá ki he le’o ‘o e Palōfita he ‘oku kei mo’oni pe lea Tongá, “Tala kei i Kapa telia na’a ke tō ki Mala.”

‘Anau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakahoko mai ho’o fai fakamaaú ‘e ‘Otua ke mau ‘ilo ‘a e me’a ke si’aki mo e me’a ke fai ke hoko ai ‘emau mo’ui ko e tala’anga ‘o ho Ongoongolelei ki māmani kotoa pe. ‘Emeni.

Tu’apulelulu, ‘Aokosi 21: Lau Folofola – Saame 71: 1-6.

Ki’i Ama: Saame 71: 5-6, “Pea ko koe, ‘Ātonai Sihova, ‘oku tu’u ai ‘eku ‘amanaki: Ko hoku falala’anga talu ‘eku kei si’i. Talu hoku fanau’i mo ‘eku tu’u ko e pou ‘e he ‘Afiona pē: Ko koe ia na’e to’o au mei he fatu ‘o ‘eku fa’ē; Ko ‘eku hiva ‘aki koe ‘e fai ma’u pē.”

Pou ‘Ao: ‘Okú ke ‘osi ilifia pe manavahē, tailiili pe lotu hoha’a? ‘Oku ‘ikai ko e ilifia ki ha fakatu’utamaki pe lavea fakaesino ka ko e manavahē ki ha faingata’a’ia fakaesino pe ko ha nounou faka’ekonomika pe ko ha me’a ‘e hoko ki he kakai ‘okú ke ‘ofa ai? Na’e hā ho’o ongo’i? Ko e ha ho’o me’a na’e fai ‘i ho’o ilifia? ‘Oku lahi ‘a e ngaahi founda. ‘Oku tala ‘e he ni’ihi ‘oku ‘ikai ha ‘Otua. Ko e ni’ihi ‘oku nau tala ‘oku kei Pule pe pea Aoniu ‘a Sihova. Ko e ni’ihi ‘oku nau malava ke fekuki mo e ilifia ‘aki ‘enau lotu ki he ‘Otua ‘o hangē ko ia ‘oku fai ‘e he fatu Saame ‘o e ‘ahó ni. ‘Oku fe’unga ‘a e Saame ni mo e taha kotoa pe ‘okú ne ongo’i faingata’a’ia. ‘Oku hangē ‘a e fakalea ‘o e Saamé ha lotu kole ‘a ha taha ‘oku matu’otu’á. Ko e taha ia ‘o e ngaahi pole ‘oku tau fehanganhangai mo ia he’etau ‘alu ke motu’a angé, ko e holo hotau ivi. Ka ‘oku ‘i ai e me’a mālie ‘oku tokanga’i ‘enautolu ‘oku ngāue mo e kau vaivaí. Ko kinautolu ‘oku mo’ua he “loto ngalongaló” (*Alzheimer or dementia*), ‘oku ‘ikai ke nau toe fu’u manatu’i ‘a e me’a lahi, ka ko e hiva ‘o tatau pe ‘i he Himi mo e Hiva Kakalá, ‘oku nau kei manatu’i lelei pe. ‘Oku palani mai ‘a e fili ‘o e fatu Saamé ke fakamamahi’i ia ‘aki ‘a hono vaivaí’angá. Ko e fa’ufa’u ‘a e fili ‘oku hangē ‘ene tupú ko e ngāue ‘a e ‘isitē ki he mahoa’á. ‘Oku fakautuutu he momēniti kotoa pē. Ko e lea Tongá, “ko e fai mai ‘a e hele pulu ki he hele kálava.” Neongo ‘ene fa’ufa’u kovi ma’á e fatu Saamé ka ‘oku ‘ikai ha teki atu ‘e taha he ‘okú ne ‘ilo ‘a hono falala’angá. ‘Oku tau hoha’á pe ko e ‘ikai ke tau ‘ilo ‘a e lahi mo e mafai ‘o Ia ‘oku tu’u ai ‘etau falalá. Ko e fa’ahinga falala ‘oku talanoa ki ai ‘a e fatu Saamé, ‘oku hangē ko e falala ‘a e pepepe ki he’ene fa’ē, ko e “Falala faka-pepepe” (*Childlike trust*). ‘Oku ‘ikai ke faingofua ‘a ‘ete tukuange atu ‘ete falalá ki ha taha kehe ‘o a’u pe ki he ‘Otuá. Pea neongo ‘ene faingata’á ka ko e me’a ia kuo pau ke fai. Kuo pau ke tau tuku kotoa hotau lotó mo hotau potó kae fai ‘a e me’a ‘oku finangalo ki ai ‘a e ‘Otuá. ‘Oku tau maheni pe mo e falala ‘oku fai he’etau fānaú. ‘Oku nau falala pe kinautolu ‘oku lava pe ‘e he tamaí mo e fa’ē ‘o faito’o honau laveá. Ko e makohi mo e mamulú ‘oku lava pe ‘e he puhipuhi mo e amoamo ‘a e fa’ē ‘o faito’o pea sai. Ko e hā ‘oku toe ‘ai ai ke kehe ‘etau falala ki he ‘Otuá mo e falala ‘oku fai mai he’etau fānaú kiate kitautolú? ‘Oku ‘ikai mo ha toe me’a ke tau’i ‘aki ‘a e ilifiá ka ko ‘etau falala kakato pe ki he ‘Otuá. Ko e taimi kotoa pe ‘oku tau foaki ma’á e ‘Otuá, ko e taimi tatau ai pe ia ‘oku tau sese’e ‘a e ilifiá mo e manavahē, tailiili mo e lotu hoha’á mei he’etau mo’ui.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: ‘E ko ‘eku tala ‘eni, ‘I ha kovi pe lelei. ‘Oku ‘ia ‘Ātonai Hoku ngaahi matavai ... ‘Oku ‘ikai te u falala, Ki he ivi ha tangata: ‘Oku ‘ia ‘Ātonai Hoku ngaahi matavai. ‘Emeni.

Falaite ‘Aokosi 22: Lau Folofola – Hepelu 12: 18-29.

Ki’i Ama: Hepelu 12: 28-29, “Ko ia ko e me’a ‘i he’etau ma’u ha pule’anga, ‘a ia ‘e ‘ikai fa’a lulu’i, ke tau fakafeta’i mu’a, pea ke tau fai ai ki he ‘Otuá ha ngāue te ne hōhō’ia ai, fai mo e faka’apa’apa mo e manavahē, he ko hotau ‘Otuá ko e afi faka’auha.”

Pou ‘Ao: Ko e ngaahi ‘aho ko ‘eni ‘oku lahi ‘aupito ‘a e liliú hotau ‘ātakeaí. Hangē ‘oku toe lalahi pea hokohoko ange ‘a e ngaahi matangi mo e afaá. Ko e mofuiké ‘oku mālohi ange mo hohoko peá ne fakatupu foki mo e peau kula ‘a ia ‘oku fakatokanga ma’u pe ki he ngaahi fonuá he hili ha mofuiké. Ko e tukunga fakapolitikale ‘o e ngaahi fonua ‘o lahi ‘oku feliuliaki ma’u pe mo ia. Ko e ngaahi tau he vā ‘o e ngaahi fonuá ‘oku fai ia ki he lahi ange. ‘I he lotolotonga ‘o e ngaahi me’a ko ia, ‘oku talamai ‘e he Tohi Hepelū, ‘oku tau ma’u ha pule’anga ‘oku ‘ikai fa’a

lulu'i. Ko hono me'á leva, ko 'etau fa'a fakafeta'i ki he 'Otuá mo fai ha me'a ke ne hōhō'ia ai. 'Ikai ko ia pē, ka tau faka'apa'apa pea mo manavahē ki hotau 'Otuá he ko hono ivi faka'auha 'oku 'ikai ko ha faka'atu'atu. Ko e tala 'oku fakakoloa, he 'oku vakavakaō ai 'a e palōmesi 'a e 'Otuá ki hono kakai, pea mo e fatongia ke fai 'e he kakai ki he 'Otuá, pea sila'i 'aki 'a e fakamanatu ko e "'Otuá ko e afi faka'auha." Ko hono fakahingoa 'e he Tohi Hepelū ko e "pule'anga 'oku 'ikai lava ke lulu'i ko e fakakoloa mo fakalotolahi ia kiate kitautolu 'oku tui mo muimui kia Sisu Kalaisi. 'Oku 'ikai lava lulu'i" koe'uhi 'oku 'ikai ngaohi'aki ha piliki mo e sima, ka ko e kelesi, meesi mo e 'ofa. Pea 'oku fungani 'aki ko e 'afio mo pule ai 'a Sīsū Kalaisi. 'Io 'oku hangē 'oku kāpui 'e angahala ia 'a e mo'ui, ka 'oku 'ikai lava 'e ha me'a ia ke ne tāmata'i 'a e ivi 'o e 'ofa fakamo'ui 'a Kalaisi. Ko e taimi leva 'oku 'iate kitautolu ai 'a e ivi mo e 'ofa fakamo'ui 'a Kalaisi, ko 'ene tā'angá mo finangaló kuo hoko ia ko ho'otautolu. Pea tau hoko leva ko e kongá 'o e fu'u pule'anga 'oku 'ikai fa'a lulu'i 'o tu'u fehanga'angai ia mo e ngaahi faka-fe'atungia 'oku 'omi 'e he māmani movetevete 'oku tau 'i ai. Ko e ngaahi fāliunga 'eni 'okú ne fakamahino 'a e mahu'inga 'o e mo'ui feohi tu'uma'u mo Kalaisi. Ko e lau 'a Molitoni he Himi 638 v. 6, "Tuku 'a Faingata'a ke ha'u; 'Oua e hoha'a ka lave mai; Tuaeikemo kuo pau Ha ivi 'e fe'unga ai." Ko e hisitōlia 'oku fakafuo hokohoko ma'u pe ia 'e he kakai kuo nau tukupā ke 'oua na'a teitei hanga 'e ha faingata'á, 'o tatau ai pē, pe ko e hā hono lahi, 'o fokotu'utu'u 'enau mo'ui, pe founa 'enau fekuki mo e faingata'a ko iá. 'Oku tau mātu'aki fiema'u ha ivi mo ha mafai 'oku 'ikai ngāue ke ne pukepuke mo tataki kitautolu. 'Oku tau fiema'u ha ivi 'oku tu'uma'u mo ha fa'ahinga kelesi 'okú ne lava 'o pukepuke 'etau tui tei-mo-vaí, mo ha 'ofa 'oku 'asili 'ene piki he fasitanunu 'a e filí. 'Oku tau fiema'u 'a Sīsū Kalaisi pea mo e kotokotoa e koloa mo e tāpuaki 'oku 'omi 'e hono fu'u Pule'anga ta'elava ke lulu'i. 'Oku tau mātu'aki fiema'u 'ene ngaahi tā'anga mo finangaló ke 'atautolu ia he 'aho kotoa 'o 'etau mo'ui. Tauange ke tau muimui ki he kapasa folau 'o e mahina ko 'eni, "Oku tau kau kotoa pē ki he Tākanga Tapu 'a e 'Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu'utu'uní, ke Kauhala tatau 'a e Tuí mo e Ngāué."

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: 'I he me'a kotoa, ko e fu'u koloa Ke te ofi ki he'Eiki. Te ne nofo ma'u, 'I ha me'a 'e ha'u, Ko e Kainga Ta'emahiki. Ko e me'a fe Te ne fa'a mavae Mei he 'ofa 'a Kalaisi? Te tau ō he vai, Mo e loto afi, Kae 'asili 'ene piki, 'Oká tau'i mai. 'Emeni.

Tokonaki, 'Aokosi 23: Lau Folofola – Luke 13:10-17.

Ki'i Ama: Luke 13: 15-16, "Ka ka tali 'e he 'Eiki ki ai, 'o ne pehē, "A e kau mā'oni'oni loi! 'ikai 'oku mou takitaha vete ange mei he fale manú 'i he Sapaté 'a 'ene pulu pe ko 'ene 'asi, 'o taki ke fakainu? Ka ko e fefiné ni ko e hako totonu 'o 'Epalahame, pea kuó no'otaki ia 'e Setane, 'io 'o hongofulu mā valu ta'u, pea na'e 'ikai koā ngofua ke vete ia mei hono no'otekina, neongo ko e 'aho Sapate?"

Pou 'Ao: 'Oku fakanatula pe ke tau tafoki hake 'o fakaanga'i e kau taki 'o e sinakoké 'i he'enau fakaanga'i a Sīsū. Ka 'o kapau te tau toe ki'i taimi hifo pe 'o fakakaukau lelei, 'oku 'ikai ke tau toe fu'u kehekehe mei he fa'ahinga ko ení. Ko e anga é 'o 'ene tui mo e me'a 'oku mahu'inga ange ki ai. 'Okú ne fakamu'omu'a 'a e Tu'utu'uní mo e Lao 'i he fai fakamo'ui. 'Oku 'ikai ke palopalema kia kinautolu ia 'a hono fakainu 'enau fanga monumanú 'i he Sāpaté. Ko e fa'ahinga 'oku nau filifili pe 'a e me'a 'oku fe'unga mo 'enau faka'uhingá mo e tui pea malanga'i ia mo taukave'i pea ka 'oku fehanga'angai mo 'enau tui, pea 'oku nau tukuingata he feinga ke fakamaa'i 'aki 'anautolu 'oku tui ki ai. 'Oku mālie 'a e founa na'e fai 'e Sīsū 'i he'ene fehanga'angai mo e tauhi sinakoké. Na'e 'ikai ke toe fakaoleole 'a 'ene tala fakapatonu ki ai 'a hono tu'unga 'i he Lotú – "ko e mā'oni'oni loi." 'Oku mahu'inga ke tala ki he tokotaha 'oku mo'ua 'i he faingata'a 'o e 'olokaholó, ko e 'olokaholika ia. 'Oku 'i ai hono fokoutua pea 'e 'ikai lava ia ke faito'o kae'oua leva kuó ne fakahingoa. Ko e talanoa ia 'o e fa'ahinga peheni, 'oku palopalema 'a e taha kotoa pē, tukukehe pe kinautolu 'oku 'osi ma'u 'e he 'olokaholó. Kae fakafeta'i he 'oku lava hono faito'ó 'i he taimi 'oku nau 'ilo'i ai honau fokoutuá. 'Oku pehē 'a e talanoa 'o e matāpule tauhi lotu ko ení. 'Oku hoha'a 'a e le'o 'o Sīsū he 'oku "longoa'a" 'a e mo'ui 'a e kau "mā'oni'oni loi." 'Oku nau fakamahu'inga'i 'a e me'a 'oku 'ikai ke mahu'ingá 'o mahu'inga ange ia he me'a 'oku mahu'inga 'aupitó. 'Oku nau toitoi he Lao mo e Tu'utu'uní pea unga atu e ni'ihī he lakangá mo e tu'ungá. Na'e mahu'inga kia Sīsū ke ne tokoni'i e matāpulé ni, pea ko hono founa pe eni ko hono "sipela'i" ki ai 'a e tu'unga 'oku 'i ai. 'Oku pehē pe ha'atau ta'ofi ha ki'i tamasi'i pe ta'ahine mei ha'ane 'ahi'ahi ke ala ki ha ngoto'umu pe sitou 'oku lolotonga kakaha. Kuo pau ke tau kaila ke mahino ki ai 'oku fakatu'utamaki 'a e me'a 'oku ene ke ne fai. Ko hotau akonaki ia. Feinga mai 'a Luke ke tau tokanga ki he ngaahi tala tukufakaholo fakalotú pea mo 'ene tu'utu'uni ki he fakangatangátá kae si'i tāpuni ai 'a e matapā ke fai 'ofa mo fakamo'ui ki ha kakai kehe. 'I he lau 'a Sīsū, na'e 'ikai ke ne maumau'i 'a e Sapaté. Na'a ne fai pē 'a e me'a 'oku tonu ke fai 'o fakatatau ki he fiema'u 'a e si'i 'Ofefine 'o 'Epalahame ko 'eni. Mālie hono fakae'a 'e Sīsū, 'a e fakangatangátá 'o e laó pea mahino 'a e fetu'oaki 'a e kau lotu sinakoké. Kapau leva 'oku nau vete 'enau monumanú 'o 'ave ke fakainu, fēfē ai e 'ofefine 'o 'Epalahame kuo fokoutua ta'u lahi 'i honau lolototongá? Tauange ke tau mavahe mei he fetu'oaki 'o tau vakavakai na'a 'oku 'i ai ha ngaahi lao he lotofale 'o e Siasí,

Pule'anga mo e komiuniti, 'oku nau ta'ofi 'a e fakamaau totonu meiate kinautolu 'oku totonu ke a'u ki ai. Fakafeta'i kuo hoko mai 'a Sisu 'o uki kinautolu ke tau fakamahu'inga'i 'a e mo'oni'i me'a 'o mu'omu'a 'a e 'ofa 'oku kanoloto 'aki 'a e fakamaau totonu 'a e 'Otua. Ko e kau mai 'a e 'Otua ki he'etau me'a, 'oku 'ikai fakangatanga, ko 'ene 'ofa, ko e Kelesi ope 'aupito ia.

‘Anau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakamolemole 'a e tonounou 'emau sio mo e 'ilo. 'Oua mu'a te ke li'aki kinautolu koe'uhi ko 'e 'ikai ke mau a'usia 'a e loloto ho'o 'ofa. Tau takaua pe mu'a he 'oku mau matu'aki feima'u ho'o Kelesi ope atu. 'Emeni.

Sāpate, ‘Aokosi 24: *Sāpate 11 Hili 'a e Pēntekosi (Lanumata).*

Lesoni: Selemaia 1:4-10; Saame 71:1-6; Hepelu 12:18-29; Luke 13:10-17.

Mōnite, ‘Aokosi 25: Lau Folofola – Selemaia 2: 4-13.

Ki'i Ama: Selemaia 2: 5, "Ko e folofola eni 'a Sihova, 'Ko e hā ha kovi na'e 'ilo 'e ho'omou ngaahi ku'i iate au, 'a ia kuo nau fakamama'o ai meiate au, 'o muimui ki he muná, 'o nau hoko ai ko e koto muná."

Pou ‘Ao: Ko e Palōfita ko Selemaia na'e polo'i pē ki he'ene ngāue mei manava. Na'e fu'u mafatukituki 'aupito 'a e fatongia ni ki he Palōfitá. Na'a ne 'ilo hono fili mo tuku mavahe ia ki he ngāue mātu'aki faingata'a ko hono lulu'i 'a e fa'unga kuo tu'uloa – "ke ke ta'aki peá ke laiki, pea ke maumau mo faka'auha; ke langa pea ke tō" (Selemaia 1: 10). 'Oku fakasino mai pe 'e he fatongia 'a e fakafepaki kuo kotofa mai ki he Palōfitá, ka ko e tukunga 'o 'Isileli 'oku fiema'u ha fekau fefeka ia, 'ikai ko e lea fakaoleole. Ko ia 'oku tau vakai ki he kamata pe 'a e Palōfita mo 'ene tala fefeka 'a e fekau 'a e 'Otua. Ko e a'u ki he veesi 9, kuo tā tikite 'e he 'Otua 'a 'Isileli ko 'enau maumau'i 'enau kovininité. Ko 'etau Ki'i Ama he 'ahó ni, ko e fehu'i kuo 'osi 'ilo'i pe hono talí (*rhetorical*). Na'e mahino ki he kau holomu'a na'e haohaoa 'a e tauhi ia mo e 'ofa 'a e 'Otua, hala ha fehalaaki 'e taha. Ka ko toe hā leva ai? Ko e hā kuó ne kouna ai kinautolu ke nau tafoki mei he 'Otua ne 'omi kinautolu mei he falepōpulá ki he Fonua 'o e Tala'ofá. Ko e hā leva ha toe 'uhinga ke nau maumau'i ai 'ene kovinānité? Ka 'i he fakaanga fefeka 'a e Palōfitá, na'e toe fakamanatu ai 'a e ngaahi 'ofa na'e fai 'e he 'Otua ma'a 'Isileli ka kuo situ'a mei ai e kakaí 'o muimui ki he ngaahi me'a muna 'o e mo'uí. Ko e valoki mea Selemaia 'oku toe fakamanatu mai kiate kinautolu ko 'Isileli tofū pe 'etau tō'onga mo'uí. Kuo tau 'omi e ngaahi me'a ta'e'aonga ke ne kāpui 'etau tokangá. 'Oku 'ikai ke tau fai hotau tukuingatá ke tauhi mo faka'asili hotau vā fetauhi'aki mo e 'Otua. Hangē ko e kau takilotu 'o 'Isileli, ko hotau ngaahi falelotu kuo 'ikai kei talaki ai 'a e ta'emahakulea mo e kolōlia 'o e 'Otua. 'Oku 'alu pe 'ahó mo e holo 'a 'etau 'ofá mo 'etau tauhi 'Otua kae hiki ki he fanga ki'i 'otua ko e tokotoko pe 'o e fononga'angá. Ongona 'a e le'o 'o e 'Otua 'i he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, ko 'ene fakahahanu ki he 'ene kakai pelé, ko 'ene fānau. Fēfē 'a e fononga 'oku tau fai 'i he 'ahó ni? 'Oku mahino pe ko e kakai lotu kinautolu pea 'oku tau 'ilo 'a e 'Otua ko hotau Fakamo'uí. Ka 'oku 'i ai nai ha fanga ki'i 'otua, ha fanga ki'i 'aitoli 'oku tau tauhi ki ai? Fēfē 'a 'etau falala ki hotau poto mo ho tau ivi? Fēfē 'a 'etau 'otua 'aki 'a 'etau fānau pea mo fakamu'omu'a 'a 'enau ngaahi fiema'ú? Fēfē 'a 'etau 'otua 'aki 'a e matelié, mo e tangi ke ma'u 'a e me'a lelei taha mo faka'ofa'ofa tahá? Ko 'eni 'a e fanga ki'i 'otua 'o e kuongá ni, pea tau fakaongo lelei pe, na'a 'oku ongo mai 'a e le'o, "kuo nau fakamama'o meiate au 'o muimui ki he muná." Tau kau fakataha mo e Kaveinga 'o e mahina ko 'eni 'o fakapapau'i 'oku tau kau kotoa pē ki he "Tākanga Tapu 'a e 'Otua pea ke tau fakahoko hono Tu'utu'uní, ke Kauhala tatau 'a e Tuí mo e Ngāue."

‘Anau, Lotu mo e ‘Aukai: Ko e 'Otua ko e Fauniteni 'o e lelei kotoa pe, hokohoko ho'o foaki ki he me'a mo'ui e, lave ai pe kinautolu ko e kainanga 'o e fonua, ko mamani 'oku fonu 'i he 'ofa 'a e 'Otua. 'Emeni.

Tūsute, ‘Aokosi 26: Lau Folofola – Selemaia 2: 4-13.

Ki'i Ama: Selemaia 2: 13, "He 'oku lōua 'a e kovi 'oku fai 'e hoku kakai; kuo nau li'aki au ko e fauniteni 'o e vai mo'uí, kae fōa lepa ma'anautolu; ko e ngaahi lepa maumau, 'a ia 'e 'ikai te nau matānaki ha vai."

Pou ‘Ao: 'Oku fanguna kinautolu 'e Selemaia ki he Fekau 'e Hongofulú pea mo hono maumau'i 'e ha'a 'Isileli, "Ko au Sihova ko ho 'Otua, 'a ia na'a ku 'omi koe mei 'Isipite mei he fale populá. 'Oua na'a ai hao 'Otua kehe, 'o ua 'aki Au. 'Oua te ke ngaohi ma'au ha tamapua, pe ha momo'i fakatātā 'o ha me'a 'o e langi 'i 'olungá na, pē 'o māmani 'i laló ni, pe 'o e tahi 'i lolofonua" (*Ekisoto 20*). Ko e malu'anga hao mo e unga'anga ki 'Isileli, 'a e 'Otua na'a ne fakatau'ātaina'i kinautolu mei he nofo pōpulá, kuo nau fetongi 'aki 'a e "'ata'i 'otua." Kuo nau toe kumi 'otua 'i he funga pē 'o 'enau ma'u 'a e 'Otua 'o e ngaahi 'Otua, mo e 'Eiki 'o e ngaahi 'Eiki. 'Oku ngāue'aki 'e Selemaia 'a e vai, ke fakasino'aki 'a e situ'a 'a 'Isileli mei he 'Otua. Ko e vai, ko e taípe 'o e fakamo'ui, mo'ui mo e fu'ufu'unga tāpuaki. Na'e afe honau loto 'i he fanga ki'i 'otua, na'a nau lava 'o sio ki ai, mo mapule'i. Nau havala

ki he `otua honau ngaahi kaungā`api. Feinga `a Selemaia ke fakamahino kiate kinautolu ko e `Otua ko honau malu`angá, ko e “fauniteni `o e vai mo`uí,” ka nau fili kinautolu ke langa ha ngaahi ma`u`anga vai, “ngaahi lepa maumau,” he`ikai ma`u mei ai ha vai. Kuo nau li`aki `a e vai mo`uí `oku tafetafe ma`u pe kae sio ki he ki`i lepa kuo nau ngaohi. Ko e tãnaki`anga vai `oku tu`uma`u `ikai ke fakama`a, pea maumau foki e lepa `e ni`ihi. Ko e ongo angahala `eni na`e tuhu`i hangatonu `e he Palōfitá ki he kakai `Isileli. `Uluaki, kuo nau situ`a meia Sihova ki he fanga ki`i `otua kehe, pea nau langa mo falala ki honau ivi mo e poto. `Oku `ikai ko ha me`a fo`ou eni he`etau fonongá. `Oku tau situ`a mei he `Otuá ko `etau falala ki hotau kitá, pea tau toe feinga foki ke tau langa e ngaahi me`a kuo tala mai `e Selemaia `oku `ikai kākunga pea `ikai tolonga. Ko e `ulungaanga `eni `oku anga maheni`aki he fononga `oku tau faí. Ka ko e `etau fili ke situ`a mei he `Otuá, `oku tuku `etau mo`uí ki he tu`unga `oku uesia ngofua. `Oku taumu`avalea `etau ngaahi feingá kapau he`ikai kau `a e `Otuá. Ko e momēniti kuo tau situ`a ai mei he `Otuá, `oku `osi hū mai `a e me`a ia he fononga`angá `o fetongi `a e tu`unga ko iá. Ko hono olá, ko e hiki `etau tokangá meia Sihova ki he fanga ki`i ki`i `otua `aitolí. Hiki `etau falalá meia Sihova ko é `okú ne fai hotau tokangaekiná ki he ngaahi `otua `oku `ikai ke nau fai hotau tauhi. Ko e taimi lahi `oku tau fakama`ito`a pe `o teu`i tokua `etau mo`uí ke mahino `oku `ikai ke tau fiema`u `a e `Otuá. Ka `oku taimi si`i pe, kuo tau sio ki he maumau `a e fanga ki`i lepa ne tau ngaohi. Ko e taimi fakaloloma `eni, he `oku fai e lea-Tonga ko ia, `lava e toka, ka ko e tuee`. Kau Kalisitiane, `oku kei talitali mai `etau Tamaí `o ui hingoa koe mo au ke tau foki ange ki `api.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: `Oku tatali ho`o Tamaí, Ke `uma hono foha, He hono ai ha foki Mei fa`itoka, Foki mai, Foki mai, `Emeni. .

Pulelulu, ‘Aokosi 27: Lau Folofola – Saame 81:1, 10-16.

**Ki`i Ama: Saame 81:16,** “Pehē te ne fafanga ia `aki `a e `elito`i mahoa`a: `Io ne u fakamākona koe `aki `a e honi mei he maká.”

Pou ‘Ao: `Oku tau kei nofo pe he talanoa tatau mei he ongo `aho kuo hili. Na`e fu`u kovi mo fakalilifu `a e `usia `a e kau Hepelū `i `Isipité. Ka `i he`enau tangi mo tautapa kia Sihová, na`a ne ongona pea `ave kinautolu mei he fale popula ki he tau`ataina. Ko e `ahó ni, `oku tau vakai ki he kaveinga tatau `i he hiki tohi `a e fatu Saamé. Ka neongo ia `oku kei `omi `a e fakaafe `a e `Otuá ki `Isileli mo kinautolu foki ke nau omi `o ma`u `a e lelei tahá. “Mafa`a ho ngutu ke lahi kau fakafonu pē” (81: 10). Fakatokanga`i ange, ko e hala ki he tāpuaki, kuo pau ke nau talangofua, ““O fou `a `Isileli `i he hala `o`okú!” (81:13). Ka pehē, `e toki fai `e Sihova honau fafanga`o hangē ko hotau Ki`i Ama `i he `ahó ni. Ko e “`elito`i mahoa`á” `i hono hiki `i he lea faka-Hepelū ko e “ngako `o e uite.” Ko e mā mo e me`a ta`o lelei tahá `oku ma`u ia mei he kongá ko `eni `o e uité. `Ikai ke ngata `i he `ene ifo ki he u`á, ka `oku toe lelei foki ki he sinó. Pea te ne “fakamākona koe `aki `a e honi mei he maká.” He `oku anga fēfē ha tafe `a e “honí mei he maká?” `Oku mālie `a e faka-punake `a e fatu Saamé, he `oku lō lahi `a e ngaahi `uhinga `oku e`a mei he ki`i tu`unga lea ko `ení. Ko e `uluaki pe, ko e mahino `oku kau `a e honí `i he me`akai lelei taha `i he talanoa `a e Folofolá, pea ne`ine`i `iloa `a Isileli ko e fonua `o e “hu`akaú mo e honi.” `Oku mahino heni, ko e `ofa mo e tauhi `a e `Otuá `oku fai`aki `a e me`a lelei tahá. Fakahoa pe `e he fatu Saamé `a e mā mo e honí, he `oku hanga `e he melie `o e honí mo `ene lelei ki he sinó `o fakakakato `a e ifo mo e mahu`inga `o e mā. Pea ko e faka`osí, `oku talamai `e he fatu Saamé, ko e feleoko ia `o e `Otuá, `oku hulu pea `e fai ia `o lauikuonga. `Okú ne malava ke fakatafe `a e honí mei he maká, pea ha feitu`u pe. `I he `ene pehē, tā `e `ikai ke toe `osi `a e honí ia ha taimi, ka `e tafe ma`u pe ke `inasi ai `a kinautolu `oku nau tauhi ki he `Otua mo`uí. `Oku `ikai mo ha taimi `e fiema`u ai `etau talangofua ki hotau `Otuá ka ko e ngaahi `ahó ni. Tau vakai ā ki he lelei mo e fiefia `oku `inasi ai `a kinautolu `oku nau tauhi ki he `Otua mo`uí. `Oku hoko `a e Folofolá mo e feohi tu`uma`u mo e `Otuá ko e mā mo e honi, ke tau mo`uí ai pea fiefia ai `a e mo`uí `o tupulaki, faka`ofa`ofa, mo `aonga. Tauange ke tau tali `a e fakaafe `oku fai `e he `Otuá mo e Kaveinga `o e mahina, ke tau talangofua `o kau ki he Tākanga Tapu `o tau `inasi `i he “`elito`i mahoa`a” pea mo e “honí mei he maká” `i he `aho kotoa `o `etau mo`uí.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta`i hoku laumalie ki langi taupotu `i ho`o fafanga hoku laumalié `aki `a e mā mo e honi `oku `ikai ke `auha `i ha taimi, pea tupulaki ai `a `eku mo`uí `o u malava ke fai `a e ngāue kuó ke ui au ki aí. `Emeni.

Tu`apulelulu, ‘Aokosi 28: Lau Folofola – Hepelū 13: 1-8, 15-16.

**Ki`i Ama: Hepelu 13: 1,** “KE tu`u ma`u ho`omou fe`ofa`aki fakalotú” (TMB) “KE tuu mau be ae feofoofani fakakaiga” (TWB). “Mou fe`ofa`aki ai pē ke mahino ko e kaungālotu kimoutolu” (TCNT).

Pou ‘Ao: `Oku tau vakai ki he ngaahi fakatonulea `e tolu ki he veesi pe `e taha mei he ngaahi paaki kehekehe `etau

Tohitapú. Ko e fo'ilea 'oku fakamamafa'í, ko e tu'uma'u 'a e fe'ofa'akí. Ko e tu'uma'u leva 'a e fe'ofa'aki pea tau hoko leva ko e kāinga, kaungālotu, pea 'ulungaanga fakalotu. Ko e tu'uma'u 'a e fe'ofa'akí ko hono fakamo'oni'i ia 'oku lotolotoi 'a e 'Otuá he mo'ui ko iá. 'Oku lotolotoi he fakafo'ituitui, pe ko e fakalūkufuá. Ko hono ola 'ena 'o e feohi tu'uma'u mo e 'Otuá, 'oku liliu ai hotau lotó mo 'etau tō'onga mo'ui. 'Oku kau 'a e lēsoni 'o e 'ahó ni, pea mo hono Ki'i Amá 'i he feinga mavahe 'a Paula ke fakapapau'i 'oku 'ikai ke "mole 'a e 'Otuá" mei he nofo 'a e kāingalotú 'i honau ngaahi Siasí. 'Oku kamata'aki 'a e vahe faka'osi 'o Hepelū 'a e akonaki mahu'inga ko 'ení. 'Oku hoko atu 'a e akonaki ki he fiema'u ke fai 'ofa ki he kakai 'i tu'a 'i he lotofale 'o e Siasí, ka na'e mahu'inga kia Paula ke fakapapau'i 'oku fe'ofa'aki 'a e kaungālotú, he'e anga fēfē ha'anau malava ke toe ofa ki ha taka kehe, ki he "solá mo e vūlangi" 'o e veesi 2, 'o kapau 'oku 'ikai ke nau fe'ofa'aki mo'oni fakaekinautolu. Fakalea 'e Sione 'a e fekau tatau, "*Kapau te tau pehē 'oku tau 'ofa ki he 'Otuá kae 'ikai ke tau fe'ofa'aki, pea tā ko e kau loi kitautolu. 'Oku 'ikai lava ke tau mamata ki he 'Otuá. Pea 'e lava fēfē ke tau 'ofa ki he 'Otuá, 'o kapau 'oku 'ikai ke tau lava 'o 'ofa kiate kinautolu 'oku tau mamata ki ai?*" (1 Sione 4: 20-21). Ka 'oku 'ikai ko e tokāteline pe ke ma'u loto mo 'ilo ki ai. Ko e tefito'i ngafá ke ne tu'utu'unia 'etau mo'ui; 'a 'etau leá, pa'angá, taimí, mo e anga 'etau feohi mo kau ki he lotú. Pea mahu'inga 'a e natula 'o e fekau 'o e Ki'i Amá, ko e fekau ke fai 'o 'ikai ko ha me'a ke toe tipeiti'i: 'e fēfē 'o kapau 'oku anga kovi mai ha taha, fēfē 'o kapau 'oku 'ikai ke fua kavenga ha taha, fēfē 'o kapau 'oku 'ikai ke nau ō mai ki he polokalama 'a e Siasí, mo e hā fua. Ko e talí: Tu'uma'u ho'omou fe'ofa'akí," pea tau fakapapau'i ai 'oku 'ikai ke 'i ai ha taimi kuo "mole ai 'a e 'Otuá" mei hotau ngaahi kāingalotú. Ko 'etau lava 'a e tu'uma'u, pea faingofua leva 'a e hoko atu ki he kakai 'oku 'ikai ke tau 'ilo pe maheni mo kinautolú. Tauange ke tau tu'u ma'u 'ia Kalaisi he lotolotonga 'a e feliuliaki 'a e feitu'u mo e kakai 'oku tau fetaulaki mo iá.

'Ānau, Lotu mo e 'Aukai: Ako mai Sīsū ke u lava fakafuofua pehē hoku ngaahi 'ahó, kau utu ha loto 'oku poto. 'E Sīsū, fakafonu 'ofa au, 'O taki ki he matavai mo'ui; Ke u toutou 'utu ai, 'O nofo ma'u, Peá u mata'i ai pe 'I he tui 'a e 'Afiona. 'Emeni.

Falaite, 'Aokosi 29: Lau Folofola – Luke 14:1, 7-14.

Ki'i Ama: Luke 14:13-14, "Ka fai leva ha'o fakaafe, peá ke fakaafe'i e kakai masivá mo e kakai 'oku mamatea, mo heke, mo kuí. He'ikai ke nau lava 'o fetongi atu ho'o fakaafé. Ka 'e tāpuaki'i mo fakapale'i koe 'e he 'Otuá 'i he 'aho 'e toeutu'u ai 'ene kakai mei he maté."

Pou 'Ao: 'Oku tau fekuki mo e akonaki 'a Sīsū ki hono ue'i 'a e fa'unga 'o e sosaieti 'o e 'aho ko iá, 'o fou he fakaafe ki ha'ate katoanga. 'Oku kamata pe 'a Sīsū mo 'etau Ki'i Ama 'i he 'ahó ni, hono tala ke 'oua 'e fakaafe'i e kaungāme'á, kāingá pe ko e kau tu'umālié, 'a kinautolu 'oku nau malava ke fakafoki atu ho'o fakaafé. Ko hono tala fakapāpālangi 'o e founa 'oku tau anga mo maheni ai, "*You scratch my back; I scratch your back*". Ko e anga 'eni 'etau fetauhi'akí. Ka 'oku 'omi 'e Sīsū 'a e founa fo'ou. 'Okú ne fiema'u 'e la ke tau muimui ange ki ha founa 'oku toe fakamo'uiange 'i he'etau tauhi vā 'oku fai. Ko hono fakakau ta'eteteki 'a kinautolu ko é 'oku sio hifo 'i he nofo 'a e sosaieti: 'a e masivá, mamateá, heké mo e kuí. 'a kinautolu he'ikai ke nau lava 'o fetongi mai 'a e fakaafe kuo fai kiate kinautolu. Ka 'oku mālie 'a e loloto fau 'o e akonaki 'a Sīsū, he 'okú ne lave'i 'a e fa'ahinga fokoutua loto na'e 'inasi ai 'a e matāpule Falesi na'e 'a ana 'a e fakaafé, pea 'oku ala mo'ua ai foki mo kitautolu 'i hotau kuongá ni: ko e loto 'oku fie hā mo tangi ke mahu'inga. 'Oku lau 'a e lahi mo e mahu'inga 'o e tokotaha 'oku ne fai 'a e fakaafé mei he kakai 'okú ne fakaafé'i. Ko 'etau lea Tongá, ko 'ene lahi 'a e katoanga ko e 'i ai 'a e hou'eiki lalahi 'o e fonuá. 'Oku hoko leva 'a e fakaafé, pea na'a mo e 'ofá, ko e me'a ke tohoaki'i ai 'a e tokanga mo e toka'i 'a e kakai ki he tokotaha 'okú ne fai 'a e fakaafé. Ko e fa'ahinga fakaafe pehení, 'oku 'ikai ke tō e fakamamafa 'iate kinautolu 'oku fakaafe'i mai, ka 'oku fai kotoa pe ke hiki ai e mahu'inga 'o e tokotaha 'oku 'a'ana 'a e fakaafé. Ko e akonaki 'a Sīsū 'i he Ki'i Ama 'o e 'ahó ni, 'okú ne uki hono kau muimui fakataha mo kitautolu 'i he fu'u kuonga fie hā ni ke tau toe vakai ki he 'uhinga 'oku tau fai ai 'a e me'a 'oku tau fai. Na'a 'oku hoko 'a 'etau ngaahi katoanga ko e taimi 'o e fakahāhā ivi mo e mafai, pea tau me'a ngāue'aki pe 'a e foaki mo e "ofá" ko e me'a ke fakalahi ai hotau tu'unga 'i he nofo 'a e sosaieti. Pea tau foaki pe koe'uhi ko 'etau sio ki he lāngilangi te tau ma'u, 'o 'ikai ko 'etau fie foaki mo'oni tu'unga 'i he fiema'u 'a e tokotaha 'oku fai ki ai 'a e fakaafe mo e foaki. 'Oku 'i ai e lea 'a e Sangato ko *Mother Theresa*, "ko e lelei 'a e 'ofá 'oku ma'u pe ia mei hono fai 'o e 'ofá - 'o 'ikai ko e iku'anga ia 'o e fai 'ofá." (*The success of love is in the loving – it is not in the result of loving*). Tauange ke tau tukupā he 'ahó ni, ke toe hunuaki 'a 'etau ngaahi fai fatongia 'i he nofo 'a e Siasí mo e fonuá ke tau vakai ki he 'uhinga" (*the why*) 'oku tau fai ai 'a e me'a 'oku tau fai. Pea tau hanganaki hono fai 'a e ngaahi fatongia lelei 'oku tau fakahokó, he 'okú ne fakama'uma'uluta'i 'a e nofo 'a kāingá, pea tuku ke fakalāngilangi 'i a hotau kaungā fonongá he'etau 'ofá, pea 'amo atu, 'ene fakalāngilangi 'Otuá.

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Tokoni’i au ‘Eiki, ke u tokanga kiate kinautolu ‘oku ‘ikai ke fa’a tokangaekina ‘i he nofo ‘a e sōsaieti. ‘Emeni.

Tokonaki, ‘Aokosi 30: Lau Folofola – Hepelū 13:1-8, 15-16.

Ki’i Ama: Hepelū 13:8, “Ko Sīsū Kalaisi ‘aneafi, ko ia ai pē he ‘ahó ni, pea ‘e pehē ai pe ‘o ta’engata.”

Pou ‘Ao: Ko e fakafeta’i ‘o e ‘aho ko ‘eni, ko e faka’osi hotau uiké pea pehē foki ki he mahina ko ‘Aokosi, 2025. Ne uki foki kinautolu ki he Siate Folau ‘o e mahinā, “‘Oku tau kau kotoa pē ki he Tākanga Tapu ‘a e ‘Otuá pea ke tau fakahoko hono Tu’utu’uni, ke Kauhala tatau ‘a e Tuí mo e Ngāuē / *We are all a part of God’s Redeemed Community where we are Called to live into the mandate of Aligning our Faith and Actions.*” ‘Oku tau fakafeta’i ai he koloa fungani kuo tau lave pea fononga mo ia he mahina ko ‘eni. ‘I he Tu’apulelulú ne tau lave ai ke tu’uma’u ‘a e fe’ofa’aki. Ko e Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni, ‘okú ne fakamanatu mai ‘oku feliliu’aki ‘a e me’a kotoa pē ‘i he ‘univeesi ka ‘oku kei tu’uma’u pē ‘a e ‘Eiki ko Sīsū Kalaisi ‘o ‘ikai ke ‘i ai ‘a e ‘ata ‘o e feto’oaki pe ko e feliliuaki. ‘Oku mahu’inga ke tau ma’u ha ‘Eiki ‘oku ‘ikai ke feliliuaki ‘o hangē ko e ta’au ‘o e nofo ‘a e sōsaieti ‘oku tau feta’utu’i ai. Ko e alanga falé, ‘oku ‘i ai hono makatu’unga. Kapau ‘e fefeka mo tolonga ‘a e fakava’e (*foundation*) tu’u’anga falé, ‘oku fai e falala ‘e tolonga ‘a e me’a ‘oku langa ‘o hili hifo ai. ‘Oku fu’u kehekehe ‘a e taimi ‘etau fanga kuē, mo ia ‘oku tau ‘ilo he ‘ahó ni. Ko e liliu ko ia ‘e hokohoko atu pe ia he taimi ni pea pehē ki he kaha’u. ‘Okú ke mea’i pea u lave’i na’e ‘i ai ‘a e ngaahi feveitapui’aki mo e feveitokai’aki na’á ne fakama’uma’uluta’i ‘a e nofo ‘a kāingá ‘o tatau pē mo e feohi ‘i he Siasí. Ko e ngaahi ‘ahó ni, kuo hoko ‘a e ngaahi tekinolosia fakaeonopooni ‘o kau ai ‘a e Fofonga’i Tohi (*Facebook*), ko e vete’anga ia ‘o e ngaahi palopalema faka-fāmilī, faka-Siasi, kolo mo e fonua pea na’a mo e kaungā me’á (*friends*) mo e nofo ‘a e husepāniti mo e uai’i. Ko e na’ina’i ia ‘a e fa’u Tohi Hepelū ‘i he Ki’i Ama ‘o e ‘ahó ni. Ko e ngaahi me’a na’e akonekina kinautolu ki ai ‘e honau kau Takí, ko e ngaahi me’a ia ke nau ha’aki piki ki ai. Na’e mahino ki he fa’u Tohi ‘a e feliliuaki ‘o taimi, pea ko e ‘uhinga ia hono toe fakamanatu mai ki he kāinga Hepelū pea kiate kinautolu he ‘ahó ni, ko Sīsū Kalaisi ‘oku ‘ikai kau ia he liliu. Ko e ngaahi vilitute (*virtues*) na’e mo’ui ‘aki ‘e Kalaisi, ‘e liliu ‘a e kuongá ia mo e taimi, ka ‘e ‘ikai liliu ai ‘a e ngaahi mo’oni’i me’a ia na’e ‘uhinga ai ‘ene pekia ma’atautolu he Kolosi. ‘E lelei ke tau tali ‘a e ngaahi ‘ilo fo’ou fakatekinolosia mo ha toe ‘ilo pē mo ha fokotu’utu’u ‘e toe fakalalakala ange ai kimu’a ‘etau mo’ui lōtolú. Ko e me’a ke mahino kiate kinautolú ko e “me’a ngāue” kotoa pē. “Mou fe’ofa’aki ai pē ... ‘Oua na’a tuku ho’omou talitali lelei ‘a e solá ... Manatu’i e kau nofo pilisoné ... mo e kau faingata’a’ia fakasinó ... faka’apa’apa’i ‘a e nofo mali pea feanganofa’aki ... fiamālie pē he me’a ‘oku mou ma’ú ... fakalaulauloto ki he anga ‘enau mo’ui (kau taki) pea mou fa’ifa’itaki ki he enau tuí. Ko Sīsū Kalaisi ‘aneafi, ko ia ai pē he ‘ahó ni, pea ‘e pehē ai pe ‘o ta’engata.”

‘Ānau, Lotu mo e ‘Aukai: Fakafeta’i he ma’u koloa, mei he ‘aneafi, lolotonga pea mo ia ‘oku mau ‘amanaki ki ai he kaha’u ‘o ta’engata. ‘Emeni.

Sāpate, ‘Aokosi 31: *Sāpate 12 Hili ‘a e Pēnitekosi (Lanumata)*

Lesoni: Selemaia 2:4-13; Saame 81:1, 10-16; Hepelu 13:1-8, 15-16; Luke 14:1, 7-14.